

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY ŻARNÓW
NA LATA 2022-2031**

Dokument opracowany przez:

PPUH „BaSz” mgr inż. Bartosz Szymusik

26-200 Końskie ul. Polna 72

tel./fax: 41 372 49 75

e-mail: basz@post.pl

www.basz.pl

przy współpracy:

Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarnowie

Urzędu Gminy Żarnów

Spis treści

1. WSTĘP.....	5
1.1. PODSTAWA PRAWNA SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ W POLSCE	6
1.2. METODOLOGIA OPRACOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY ŻARNÓW NA LATA 2022-2031	9
1.3. Uwarunkowania strategiczne i programowe	10
2. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ I EKONOMICZNEJ GMINY ŻARNÓW	15
2.1. Informacje ogólne o gminie	15
2.2. Sytuacja demograficzna gminy Żarnów	16
2.3. Infrastruktura mieszkaniowa	18
2.4. Infrastruktura społeczna gminy Żarnów	19
2.5. Gospodarka i sytuacja na rynku pracy	23
3. SYSTEM POMOCY SPOŁECZNEJ	27
3.1. Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarnowie	27
3.1.1. Działania w zakresie pomocy społecznej	28
3.1.2. Bezdomność	35
3.1.3. Wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych	36
3.1.4. Wsparcie dla rodzin z dziećmi	38
3.1.5. Niepełnosprawność	42
3.1.6. Uzależnienia i przemoc w rodzinie	45
3.1.7. Pozostałe problemy pomocy społecznej	51
3.2. Instytucje zajmujące się pomocą społeczną	51
4. PODSUMOWANIE SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY ŻARNÓW	53
4.1. Wnioski z diagnozy	53
4.2. Analiza SWOT	54
5. CEL GŁÓWNY I CELE POŚREDNIE W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY ŻARNÓW	56
6. KIERUNKI DZIAŁAŃ W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY ŻARNÓW NA LATA 2022-2031 W UKŁADZIE CELÓW STRATEGICZNYCH I OPERACYJNYCH	59
7. WDRAŻANIE, ZARZĄDZANIE I MONITORING REALIZACJI „STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY ŻARNÓW NA LATA 2022-2031”	69

7.1. Wdrażanie	69
7.2. Monitoring	69
7.3. Wskaźniki	70
7.4. Ramy finansowe oraz źródła finansowania	73
8. ZAKOŃCZENIE	74
Spis tabel, wykresów	75
Spis tabel	75
Spis wykresów	76

1. WSTĘP

Polityka społeczna oznacza racjonalną działalność państwa i innych podmiotów zmierzającą do kształtowania ogólnych warunków pracy i bytu ludności, pożądanych struktur społecznych i stosunków społeczno-kulturowych, służących efektywnemu i sprawiedliwemu zaspokojeniu potrzeb społeczeństwa. Na poziomie lokalnym jednym z podstawowych narzędzi służących jej realizacji jest strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych to dokument przedstawiający koncepcję działań zmierzających do racjonalizacji lokalnej polityki społecznej, szczególnie w aspekcie rozpoznawania zagrożeń społecznych, ich profilaktyki i minimalizowania negatywnych skutków występujących problemów społecznych. Strategia stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych w obliczu zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania lokalnej społeczności.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żarnów na lata 2022-2031 jest wieloletnim dokumentem programowym, który ma ogromne znaczenie dla bezpieczeństwa społecznego mieszkańców gminy, a w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w gminie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej między innymi takimi jak: edukacja, polityka zdrowotna, bezpieczeństwo publiczne, pomoc niepełnosprawnym, zapobieganie wykluczeniu społecznemu, polityka równego statusu kobiet i mężczyzn. Działania są kierowane głównie do środowisk, które pozostają na marginesie życia społecznego, osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem.

Zjawiska ubóstwa rodzin, związane z bezrobociem, problemy egzystencji osób samotnych, starszych i niepełnosprawnych, niedostatek materialny rodzin, w tym wielodzietnych, uzależnienia i przemoc w rodzinie to trudne problemy społeczne, które stoją do rozwiązania przed władzami samorządowymi oraz instytucjami pomocy społecznej na poziomie lokalnym. Od skuteczności ich rozwiązywania zależy funkcjonowanie wspólnoty samorządowej, jaką stanowi gmina. Systemowe podejście do rozwiązywania problemów rodziny powoduje, że dysfunkcje mające w niej miejsce nie są traktowane jako izolowane zjawiska dotyczące pojedynczych osób. Stąd, pomimo wielu różnych form pomocy skierowanych bezpośrednio na jednostkę, podejmuje się także pracę z całą rodziną, gdyż zmiany w jej funkcjonowaniu stanowią szansę na to, że następne pokolenie nie stanie się świadczeniobiorcami pomocy społecznej. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2022-2026 jest dokumentem wyznaczającym główne kierunki działań mających na celu zapewnienie mieszkańcom gminy odpowiedniego poziomu życia i zabezpieczenia ich podstawowych potrzeb. Działania te będą kierowane głównie ku środowiskom, które pozostają na marginesie życia społecznego, wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem.

1.1. PODSTAWA PRAWNA SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ W POLSCE

Zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej wszyscy obywatele są równi wobec praw i obowiązków, nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Oznacza to również, że pomoc społeczna powinna wspierać osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do przezwycięzania ich trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Konstytucja RP gwarantuje poszanowanie obywateli, ich praw osobistych, politycznych, ekonomicznych i socjalnych. Szczególną ochroną Konstytucja RP obejmuje dobro rodziny. Preambuła Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997r. wprowadza pojęcie zasady pomocniczości, jako ogólnej prawidłowości przy tworzeniu prawa w Polsce. Prawne podstawy planowania polityki społecznej w państwach należących do Unii Europejskiej określa Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności.

Obowiązek opracowania Strategii wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. 2020 poz. 1876 ze zm.), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Zgodnie z treścią art. 16b pkt 2 powołanej ustawy strategia zawiera:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
 - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b) kierunków niezbędnych działań,
 - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych
 - d) wskaźników realizacji działań.

Dokument strategii wskazuje także sposób monitorowania wskaźników, określa zasady ewaluacji i aktualizacji treści zawartych w opracowaniu oraz promocji podejmowanych działań na poziomie lokalnym.

Podczas opracowywania strategii opierano się na aktach prawnych dających podstawy do różnych działań w sferze polityki społecznej:

- ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. 2021 poz. 1372 ze zm.),
- ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. 2020 poz. 1876 ze zm.) oraz

- 1) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2018r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodów oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. 2018 poz. 1358),
 - 2) rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 sierpnia 2016r. w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego (tj. Dz. U. 2017 poz. 1788),
 - 3) rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 listopada 2010r. w sprawie wzoru kontraktu socjalnego (Dz. U. 2010 Nr 218 poz. 1439),
 - 4) rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012r. w sprawie domów pomocy społecznej (tj. Dz. U. 2018 poz. 734 ze zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. 2021 poz. 1119),
 - ustawa z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (tj. Dz. U. 2020 poz. 111),
 - ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz. U. 2020 poz. 2050),
 - ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. 2021 poz. 1249),
 - ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (tj. Dz. U. 2020 poz. 1057 ze zm.),
 - ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego (tj. Dz. U. 2020 poz. 685),
 - ustawa z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tj. Dz. U. 2021 poz. 877),
 - ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. 2020 poz. 821 ze zm.),
 - ustawa z dnia 21 czerwca 2001r. o dodatkach mieszkaniowych (tj. Dz. U. 2019 poz. 2133 ze zm.),
 - ustawa z dnia 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (tj. Dz. U. 2019 poz. 2407),
 - ustawa z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (tj. Dz. U. 2020 poz. 1327 ze zm.),
 - ustawa z dnia 14 grudnia 2016r. Prawo oświatowe (tj. Dz. U. 2021 poz. 1082),
 - ustawa z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych (tj. Dz. U. 2021 poz. 305),
 - ustawa z dnia 11 września 2019r. - Prawo zamówień publicznych (tj. Dz. U. 2021 poz. 1129),
 - ustawa z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz. U. 2021 poz. 423 ze zm.),
 - ustawa z dnia 13 czerwca 2003r. o zatrudnieniu socjalnym (tj. Dz. U. 2020 poz. 176),
 - ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz. U. 2021 poz. 1100),
 - ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. 2021 poz. 573),

- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tj. Dz. U. 2021 poz. 1285),
- ustawa z 15 kwietnia 2011r. o działalności leczniczej (tj. Dz. U. 2021 poz. 711),
- ustawa z 8 grudnia 2006r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali mieszkalnych na wynajem, mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń (tj. Dz. U. 2020 poz. 508 ze zm.),
- ustawa z 21 czerwca 2001r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego (tj. 2020 poz. 611 ze zm.),
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (tj. Dz. U. 2020 poz. 1297),
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014r. o Karcie Dużej Rodziny (tj. Dz. U. 2020 poz. 1348 ze zm.),
- ustawa z dnia 4 listopada 2016r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za Życiem” (tj. Dz. U. 2020 poz. 1329).

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie jest budżetową jednostką organizacyjną gminy Żarnów, nie posiadającą osobowości prawnej, utworzoną w celu realizacji zadań wynikających z polityki społecznej państwa i gminy. Ośrodek realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej zlecone gminie, zadania własne gminy z zakresu pomocy społecznej, zadania własne gminy obejmujące sprawy: wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, zadania zlecone z zakresu administracji rządowej a także inne zadania nałożone ustawami, przekazane do realizacji na podstawie upoważnień Wójta. Podstawowym celem działalności GOPS jest (Rozdział 2 § 3.1. Statutu) organizacja i wykonywanie zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy, a w szczególności:

- 1) umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości,
- 2) wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokajania niezbędnych potrzeb i umożliwienia im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka,
- 3) podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem;
- 4) zapobieganie powstawaniu nowych problemów społecznych.

GOPS w Żarnowie realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej należące do zadań własnych gminy oraz należące do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę. Zadania (Rozdział 2 § 3.2. Statut) te polegają w szczególności na:

- 1) przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń wynikających z ustawy o pomocy społecznej;
- 2) pracy socjalnej;
- 3) prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- 4) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenie z pomocy społecznej;
- 5) realizacji zadań wynikających z rozeznanych potrzeb społecznych;

- 6) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

1.2. METODOLOGIA OPRACOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY ŻARNÓW NA LATA 2022-2031

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żarnów na lata 2022-2031 obejmuje wiele obszarów, kwestii i problemów, mających wpływ na jakość życia mieszkańców gminy. Uzasadnieniem dla jej opracowania i wdrożenia jest konieczność przeciwdziałania zagrożeniom, które uniemożliwiłyby zrównoważony rozwój. W treści dokumentu szczególne miejsce zajmują obszary i działania umożliwiające osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Strategia obejmuje wszystkie obszary polityki społecznej, które powinny przyczynić się do lepszego funkcjonowania społeczności lokalnej, a w konsekwencji poprawy warunków życia mieszkańców danej społeczności. Strategia kształtuje aktywny model polityki społecznej w gminie, zakłada budowanie szerokiego partnerstwa lokalnego i jest zgodna z założeniami polityki społecznej Unii Europejskiej dotyczącymi:

- zapewnienia wszystkim dostępu do pracy, zasobów, praw, dóbr i usług,
- zapobiegania ryzyku „wykluczenia”,
- pomocy dla osób najbardziej narażonych na „wykluczenie” (wspieranie najstabszych),
- mobilizacji organizacji ze sfery polityki gospodarczej i społecznej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żarnów na lata 2022-2031 jest zgodna z dokumentami strategicznymi na poziomie powiatu, województwa i kraju oraz innymi dokumentami strategicznymi gminy Żarnów.

W ramach prac nad Strategią została przeprowadzona diagnoza problemów społecznych, czyli trudności z jakimi boryka się społeczeństwo lokalne. Diagnoza została sporządzona w oparciu o dane będące w dyspozycji Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarnowie (uzyskane w toku jego bieżącej działalności), Urzędu Gminy Żarnów, Komendy Powiatowej Policji w Opocznie poprzez Komisariat Policji w Paradyżu, Powiatowego Urzędu Pracy w Opocznie oraz instytucji i organizacji współpracujących z GOPS (m.in. PCPR w Opocznie, placówki oświatowe, placówki służby zdrowia). Uzupełniając korzystano z dostępnych publikacji naukowych i statystyk (m.in. dane Głównego Urzędu Statystycznego).

W oparciu o diagnozę sytuacji społecznej, opracowano strategię rozwiązywania problemów społecznych na najbliższe lata, która stanowi rozwinięcie działań oraz założeń programowych realizowanych w sferze społecznej.

1.3. Uwarunkowania strategiczne i programowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żarnów na lata 2022-2031 jest dokumentem, który uwzględnia założenia strategicznych dokumentów w obszarze polityki społecznej. Priorytety przyjęte na poziomie unijnym i krajowym znajdują odniesienie w dokumencie, ponieważ wyznaczają główne, istotne dla rozwoju społecznego, kierunki działań programowych. Z kolei dokumenty na szczeblu wojewódzkim, powiatowym czy gminnym odnoszą się do realnych potrzeb lokalnej społeczności. Opracowując strategię rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu.

DOKUMENTY STRATEGICZNE BĘDĄCE PODSTAWĄ OPRACOWANIA NINIEJSZEJ STRATEGII

Zrównoważona Europa 2030

Strategia *Zrównoważona Europa 2030* kładzie nacisk na kluczowe podstawy polityki (czynniki horyzontalne) w związku z przejściem na zrównoważony rozwój. Są to m.in. edukacja, nauka, technologia, badania naukowe i innowacje oraz digitalizacja; finansowanie, polityka cenowa, opodatkowanie i konkurencja; odpowiedzialne prowadzenie działalności gospodarczej, społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw i nowe modele biznesowe; otwarta i oparta na zasadach wymiana handlowa; sprawowanie rządów i zapewnienie spójności polityki na wszystkich szczeblach. Dokument przedstawia trzy scenariusze osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju w UE:

1. Nadrzędna strategia UE w zakresie celów zrównoważonego rozwoju, aby kierować działaniami UE i jej państw członkowskich,
2. Kontynuacja włączania przez Komisję celów zrównoważonego rozwoju do wszystkich istotnych polityk UE, bez egzekwowania działań od państw członkowskich.
3. Większy nacisk na działania zewnętrzne przy jednoczesnej konsolidacji obecnych ambicji w zakresie zrównoważonego rozwoju na szczeblu UE.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju

W dokumencie krajowym zawarte są trzy obszary strategiczne, którym podporządkowane są następujące cele strategiczne oraz kierunki interwencji w zakresie pomocy społecznej:

1. Obszar Konkurencyjności i innowacyjności gospodarki: Innowacyjność gospodarki i kreatywność indywidualna: Cel 3 - Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki; Kapitał Ludzki: Cel 6 - Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”,
2. Obszar Równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski: Rozwój regionalny: Cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych,
3. Obszar Efektywności i sprawności państwa: Kapitał społeczny: Cel 11 – Wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Strategia wpisuje się w cel główny oraz cele szczegółowe i kierunki interwencji polityki regionalnej do 2030 roku:

Cel główny: efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów ich specjalizacji dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co stworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym;

Kierunki interwencji:

1.1. Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo- wschodnia Polska oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją.

Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych

Kierunki interwencji:

2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.

2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach.

Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Kierunki interwencji:

3.2. Wzmocnienie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnymi ponadregionalnym.

3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030

Strategia jest zbieżna z celem głównym oraz celami szczegółowymi:

Celem głównym strategii jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce.

Cel szczegółowy 2. Poprawa zdrowia obywateli oraz systemu opieki zdrowotnej.

Cel szczegółowy 3. Wzrost poprawa wykorzystania kapitału ludzkiego na rynku pracy.

Cel szczegółowy 4. Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne

Dokument rządowy Założenia Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027

Dokument określa zarys obszaru interwencji funduszy europejskich i wstępne ramy finansowe w kolejnej perspektywie UE w ramach pięciu celów polityki, na podstawie której Europa ma się stać:

1. Bardziej inteligentna (*smarter*), dzięki innowacjom, cyfryzacji, transformacji gospodarczej oraz wsparciu dla małych i średnich przedsiębiorstw;

2. Bardziej zielona (*greener*), wdrażająca porozumienie paryskie i inwestująca w transformację sektora energetycznego, w odnawialne źródła energii oraz w walkę ze zmianą klimatu;
3. Lepiej powiązana (*connected*) z siecią transportu strategicznego i siecią cyfrową;
4. Bardziej społeczna (*social*), realizująca cele europejskiego filaru praw socjalnych i inwestująca w wysokiej jakości zatrudnienie, edukację, umiejętności, integrację społeczną i równy dostęp do opieki zdrowotnej;
5. Blizsza obywatelom (*closer to citizens*), dzięki wspieraniu lokalnych strategii rozwoju i zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich w całej UE.

Strategie sektorowe dotyczące problemów społecznych

Strategia jest uzupełnieniem na poziomie lokalnym zapisów:

- 1) Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- 2) Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii;
- 3) Narodowego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- 4) Narodowego Programu Zdrowia;
- 5) Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022;
- 6) Rządowego Programu Ograniczania Przestępczości i Aspołecznych Zachowań „Razem Bezpieczniej”
- 7) Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego do 2030 roku

Strategia wpisuje się w założenia i cele dokumentu. Wizja rozwoju województwa: *Harmonijnie rozwijające się województwo w centrum Polski, przyjazne rodzinom, mieszkańcom miast i obszarów wiejskich. Region, w którym nowoczesna gospodarka idzie w parze z ochroną walorów kulturowych i przyrodniczych.* W Strategii wskazano trzy cele strategiczne w ramach trzech stref: gospodarczej, społecznej i przestrzennej: *Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka, Obywatelskie społeczeństwo równych szans, Atrakcyjna i dostępna przestrzeń.* W strefie społecznej: 2. OBYWATELSKIE SPOŁECZEŃSTWO RÓWNYCH SZANS, określono cele operacyjne i kierunki działań:

- 2.1. Rozwój kapitału społecznego: 2.1.1. Budowa zaufania społecznego, rozwijanie postaw społecznych i obywatelskich, promowanie wartości rodzinnych 2.1.2. Zwiększenie uczestnictwa w kulturze i rozwój usług kultury 2.1.3. Rozwój sektora sportu, turystyki i rekreacji 2.1.4. Wzmacnianie tożsamości regionalnej i lokalnej;
- 2.2. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców: 2.2.1. Podniesienie świadomości prozdrowotnej i wzmocnienie działań profilaktycznych 2.2.2. Poprawa dostępności i jakości usług ochrony zdrowia 2.2.3. Poprawa dostępności w zakresie opieki długoterminowej i psychiatrycznej
- 2.3. Ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia: 2.3.1. Wsparcie dla rodzin i osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem 2.3.2. Rozwój placówek i usług świadczonych przez lokalne środowiska (deinstytucjonalizacja usług) 2.3.3. Rozwój ekonomii społecznej i solidarnej

Wojewódzka Strategia w zakresie Polityki Społecznej 2020

Cele Strategii są spójne z misją i celami polityki społecznej województwa łódzkiego. Misją dla województwa jest dążenie do wysokiego poziomu jakości życia mieszkańców regionu poprzez skuteczne działania odpowiedzialnych za to instytucji polityki społecznej oraz wspieranie własnej aktywności życiowej mieszkańców w sferach: rodzinnej, zawodowej, społecznej, zdrowotnej, edukacyjnej oraz kulturalnej. Wsparcie to pozwoli na osiągnięcie satysfakcjonującego poziomu zaspokojenia potrzeb materialnych i niematerialnych. Kluczowym elementem przyczyniającym się do realizacji misji jest koordynacja działań sektora publicznego, społecznego i prywatnego na rzecz różnych grup społecznych mieszkańców, profesjonalizacja tych działań oraz dążenie do wykorzystania potencjału podmiotów zaangażowanych w realizację działań z zakresu polityki społecznej w regionie.

Cel strategiczny *Poprawa jakości życia w regionie w zakresie spójności społecznej, zdrowia, aktywności mieszkańców i zaangażowania zawodowego.*

Cel szczegółowy: Tworzenie dobrych warunków do funkcjonowania rodzin, wczesne przeciwdziałanie kryzysowi rodziny oraz skuteczna pomoc rodzinom znajdującym się w utrwalonym kryzysie

Cel szczegółowy: Przygotowanie dzieci i młodzieży do samodzielności i niezależności oraz budowa umiejętności skutecznego radzenia sobie w otoczeniu społecznym.

Cel szczegółowy Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i zawodowemu osób w wieku produkcyjnym poprzez wspieranie zdrowego trybu życia, zintegrowaną aktywizację zawodową

i społeczną wykorzystującą potencjał sektora publicznego i społecznego oraz działania na rzecz usamodzielnienia materialnego i społecznego od początku kariery zawodowej.

Cel szczegółowy: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz poprawa poziomu aktywności społecznej, kulturalnej, edukacyjnej, fizycznej (oraz w innych obszarach), a co za tym idzie poprawa zdrowia fizycznego i dobrostanu osób starszych

Cel szczegółowy: : Lepsza integracja społeczno-zawodowa osób z niepełnosprawnościami oraz lepsza opieka nad osobami niesamodzielnymi

Cel szczegółowy: Przeciwdziałanie bezdomności, ochrona życia i zdrowia osób bezdomnych oraz ich reintegracja społeczna.

Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej Województwa Łódzkiego 2030

Założenia Strategii są zbieżne z celem głównym oraz celami szczegółowymi programu: Wsparcie stabilności i samodzielności rodziny oraz poprawa jakości i dostępności usług oraz infrastruktury systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej w województwie łódzkim;

Cel szczegółowy I – Wzmacnianie potencjału i kompetencji rodziny

Cel szczegółowy II – Poprawa jakości systemu wsparcia rodziny

Cel szczegółowy III – Poprawa jakości i dostępności systemu pieczy zastępczej

Cel szczegółowy IV – Zapewnienie środowiska rodzinnego dzieciom zakwalifikowanym do przysposobienia

Cel szczegółowy V – Wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w realizacji zadań na rzecz wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej

Strategia Rozwoju Powiatu Opoczyńskiego na lata 2014-2020

Strategia wpisuje się w cel strategiczny rozwoju powiatu opoczyńskiego: C. *Poprawa jakości życia mieszkańców* oraz cel operacyjny C.1. *Polityka społeczna i służba zdrowia i działania: aktywizacja osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym (np. poprzez rozwój wolontariatu i udziału w inicjatywach społecznych), rozpoznanie potrzeb szkoleniowych i organizacja kursów, zajęć uzupełniających, wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, umożliwienie dostępu niepełnosprawnym do powiatowych instytucji publicznych poprzez zniesienie barier architektonicznych, zwiększenie dostępności rehabilitacji leczniczej i społecznej dla osób niepełnosprawnych oraz starszych, wyrównywanie szans w zatrudnieniu, wspieranie rozwoju sektora ekonomii społecznej, wspieranie rozwoju organizacji pozarządowych, wdrażanie aktywnej polityki społecznej (np. poprzez zwiększenie wiedzy dot. problemów społecznych, kształcenie kadr), rozwój, modernizacja i doposażenie w sprzęt Szpitala Powiatowego, wspieranie inicjatyw związanych z profilaktyką prozdrowotną, budowa całodobowego lotniska dla śmigłowców LPR, promowanie aktywnego stylu życia, wspieranie i rozwijanie działalności środowiskowych domów samopomocy, wspieranie działań zmierzających do zwiększenia dostępności mieszkańców Powiatu do podstawowej opieki zdrowotnej oraz lekarzy specjalistów (kardiologów, urologów, onkologów, diabetologów, ortopedów, pediatrów, lekarzy medycyny sportowej, psychiatrów), działania zmierzające do poprawy zdrowia mieszkańców Powiatu, budowa, modernizacja domów pomocy społecznej, budowa wielofunkcyjnej placówki opiekuńczo-wychowawczej, rozwój poradnictwa specjalistycznego i interwencji kryzysowej.*

Obecnie opracowywana jest Strategia rozwoju powiatu opoczyńskiego 2030

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Opoczyńskim na lata 2006-2020

Cele strategii są spójne z celem nadrzędnym i celami strategicznymi „Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Opoczyńskim na lata 2006-2020”. Celem nadrzędnym tej strategii jest: 1. Nadanie kierunków w prowadzeniu przedsięwzięć z zakresu polityki społecznej dla całego powiatu. 2. Określenie, jakiego rodzaju działania należy podjąć, by w okresie 15 lat przybliżyć się do wytyczonego misją celu. Celami strategicznymi niniejszego dokumentu są: 1. Wspieranie działań zmierzających do aktywizacji i integracji grup wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, 2. Zaspokajanie niezbędnych potrzeb osób i rodzin oraz wyrównywanie szans w obszarach edukacji, zdrowia i pomocy społecznej.

Strategia Rozwoju Gminy Żarnów na lata 2016-2020

Niniejszy dokument wpisuje się w wyzwania rozwojowe gminy, jakimi jest wzmocnienie potencjału gospodarczego, budowanie marki w otoczeniu, inicjowanie aktywności i poprawa jakości życia mieszkańców. Cele są zbieżne z celami strategicznymi i operacyjnymi strategii:

- Cel strategiczny: Konkurencyjna gospodarka oparta na przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców gminy oraz kapitale intelektualnym, cel operacyjny 1.1 Efektywny system edukacji, wspomagający wzrost zatrudnienia i rozwój kapitału intelektualnego; 1.3 Minimalizowanie negatywnych skutków bezrobocia oraz poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy;
- Cel strategiczny: Wysoka jakość i dostępność do usług publicznych w gminie Żarnów postrzegane jako silne centrum funkcji lokalnych, cel operacyjny 3.1 Wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców w wymiarze, zdrowotnym, publicznym i społecznym; 3.4 Rozwój oferty rekreacyjno-sportowej i kulturalnej, skierowanej dla różnych grup odbiorców.
- Cel strategiczny: Efektywny, sprawny i partnerski system zarządzania publicznego, cel operacyjny 4.2. Sprawny system administrowania i zarządzania oraz skuteczna promocja gminy; Cel 4.3. Rozwój i kształtowanie aktywności obywatelskiej oraz wspomaganie kapitału społecznego.

Obecnie opracowywana jest Strategia rozwoju Gminy Żarnów na lata 2021-2030

Programy sektorowe gminne dotyczące problemów społecznych

Strategia jest uzupełnieniem na poziomie lokalnym zapisów:

- 1) Gminnego Program Wsparcia Rodziny w Gminie Żarnów na lata 2019-2021 (Uchwała Nr III/16/2018 z dnia 28.12.2018r.)
- 2) Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (Uchwała Nr XXV/170/2020 z dnia 27.11.2020r.)
- 3) Gminnego Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2021-2025 (Uchwała Nr XXV/171/2020 z dnia 27.11.2020r.)
- 4) Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy na lata 2021-2025 (Uchwała Nr XXV/172/2020 z dnia 27.11.2020r.)
- 5) Wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu”.

2. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ I EKONOMICZNEJ GMINY ŻARNÓW

2.1. Informacje ogólne o gminie

Żarnów to gmina wiejska położona w południowej części powiatu opoczyńskiego, w województwie łódzkim. Gmina z powierzchnią 141,1 km², stanowi 13,5% powierzchni powiatu opoczyńskiego (druga pod względem obszaru, po gminie Opoczno, gmina powiatu), a w jej skład wchodzi 30 sołectw. Graniczy z gminami województwa łódzkiego: Aleksandrów (powiat piotrkowski) i Białaczów, Paradyż (powiat opoczyński) oraz z gminami województwa świętokrzyskiego: Fałków, Końskie i Ruda Maleniecka (powiat konecki).

Pod względem geologicznym gmina Żarnów położona jest na obszarze mezoregionu Wzgórz Opoczyńskich, który jest częścią Wyżyny Przedborskiej, stanowiącej przejście z Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej do równin Mazowsza. Gmina położona jest w całości w zlewni rzeki Pilicy – lewobrzeżnego dopływu Wisły. Sieć hydrograficzną stanowią prawobrzeżne dopływy Pilicy – Czarna Maleniecka (Konecka) z dopływem rzeka Barbarka oraz Wąglanka – lewobrzeżny dopływ Drzewiczki. W dolinie rzeki Wąglanki znajduje się zbiornik retencyjno-rekreacyjny w Miedznej Murowanej o powierzchni 175 ha oraz stawy rybne w Siedlowie.

Ponad 26% powierzchni gminy stanowią obszary leśne - lasy zajmują głównie środkową i południową jej część oraz rejon wsi Klew, Sielec, Pilichowice, Dłużniewice, Nadole, Niemojowice, Wierzchowisko i Jasion. Istniejące lasy są pozostałościami po dawnej Puszczy Pilickiej. W kompleksach leśnych dominuje sosna. Na terenie gminy znajdują się obszary podlegające ochronie: Obszar Natura 2000 mający znaczenie dla Wspólnoty Dolina Czarnej (PLH260015), Piliczański Obszar Chronionego Krajobrazu, rezerwat przyrody: leśno-krajobrazowy „Diabla Góra” i leśny „Jodły Sieleckie”, pomniki przyrody oraz parki podworskie.

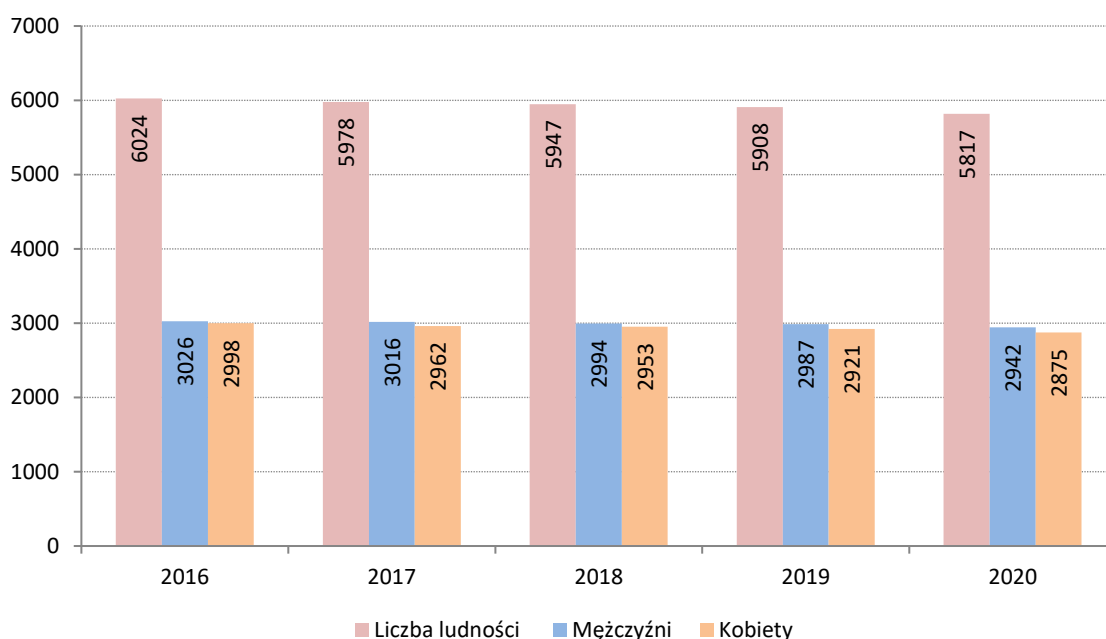
Żarnów jest gminą typowo rolniczą, ponadto posiada korzystne warunki do rozwoju turystyki i czynnego wypoczynku. Główną atrakcją turystyczno-rekreacyjną gminy jest zalew w Miedznej Murowanej. Przy zalewie funkcjonuje Ośrodek Sportu i Rekreacji w Miedznej Murowanej, oferujący usługi dla amatorów sportów wodnych, wędkarzy i turystów oraz posiadający wypożyczalnię sprzętu wodnego.

2.2. Sytuacja demograficzna gminy Żarnów

Gminę Żarnów zamieszkuje ogółem 5 817 osób (dane GUS, stan na koniec 2020r.), w tym 2942 mężczyzn oraz 2875 kobiet. Ponad 34% ludności gminy skupia się w trzech sołectwach: Żarnów, Miedzna Murowana i Skórkowice. Najmniej zaludnionymi sołectwami są: Afryka, Jasion i Ławki. Charakterystyka sytuacji demograficznej gminy (2020r.):

- gęstość zaludnienia: 41 osób/km²,
- według ekonomicznych grup wiekowych: przedprodukcyjny – 998 osób tj. 17,1%; produkcyjny - 3478 osób, tj. 59,8%, poprodukcyjny – 1341 osób tj. 23,1%,
- przyrost naturalny: -94 osoby (-16,02‰),
- saldo migracji: 6 osób (1,02‰),
- współczynnik feminizacji: 98 kobiet na 100 mężczyzn,
- odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem – 20,2%,
- współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi – 30,9 osoby.

Wykres 1. Dynamika zmian liczby ludności w gminie Żarnów na przestrzeni lat 2016-2020 (Źródło: GUS)

Liczba ludności gminy Żarnów systematycznie spada. Wśród populacji mieszkańców obserwuje się nieznaczną przewagę płci męskiej. Zjawisko to widoczne jest w całym analizowanym okresie. Szczegółowy obraz rozkładu liczebności płci w całej populacji w poszczególnych latach prezentuje poniższe zestawienie.

Tabela 1. Liczba ludności w Gminie Żarnów w latach 2016-2020 (dane GUS)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba mieszkańców ogółem	6024	5978	5947	5908	5817
Liczba mężczyzn	3026	3016	2994	2987	2942
Liczba kobiet	2998	2962	2953	2921	2875

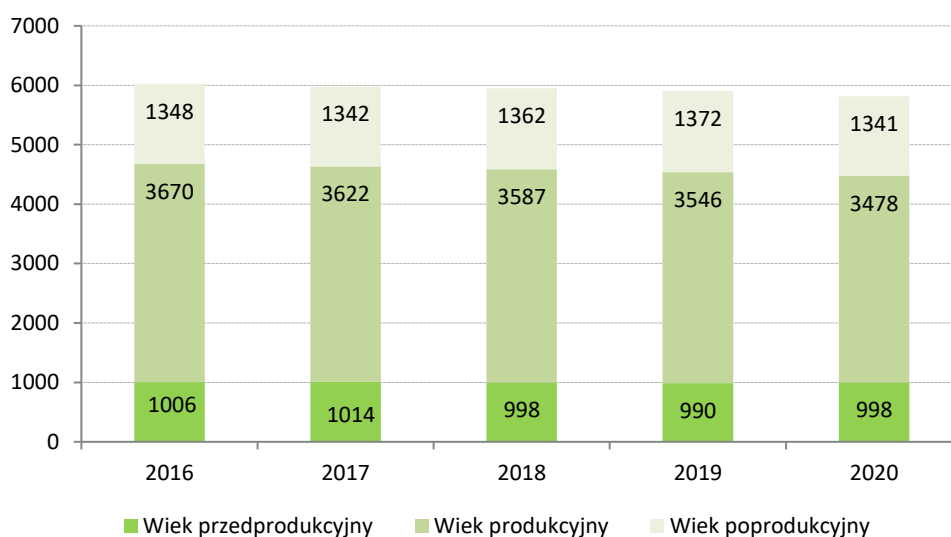
Na sytuację demograficzną mają wpływ dwa podstawowe wskaźniki, tj. przyrost naturalny oraz saldo migracji. Przyrost naturalny w danym roku jest różnicą między liczbą żywych urodzeń a liczbą zgonów. Migracje ludności to ruch ludności związany ze zmianą miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) połączone z przekroczeniem granicy jednostki administracyjnej podziału terytorialnego kraju (migracje wewnętrzne) lub granicy państwa (migracje zagraniczne). Przyrost naturalny w 2020r. wyniósł -94 (52 urodzenia żywe, 146 zgonów), co odpowiada -16,02 na 1000 mieszkańców. W 2020r. zarejestrowano ogółem 60 zameldowań oraz 54 wymeldowania, w wyniku czego saldo migracji (wewnętrznych i zagranicznych) wynosi dla gminy 6. W latach 2016-2020 wskaźnik przyrostu naturalnego i salda migracji nie wykazywały tendencji, według których można byłoby ustalić wartości przyszłościowe. W chwili obecnej trudniej jest wykazać tendencje demograficzne w jednostce przestrzennej ze względu na brak obowiązku meldunkowego.

Ważnym czynnikiem rozwojowym gminy jest struktura wiekowa ludności zamieszkującej jej obszar. Populacja charakteryzuje się obecnie mało korzystną strukturą wiekową, ze względu na stale zwiększający się odsetek w poprodukcyjnej grupie wiekowej. Według danych GUS (stan na koniec 2020r.), przedstawia się ona następująco: 17,1% ogółu mieszkańców stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym, 59,8% osoby w wieku produkcyjnym, a 23,1% osoby w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 2. Zmiany liczby ludności Gminy Żarnów według ekonomicznych grup wieku na przestrzeni lat 2016-2020 (dane GUS)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Przedprodukcyjny ogółem	1006	1014	998	990	998
Produkcyjny ogółem	3670	3622	3587	3546	3478
Poprodukcyjny ogółem	1348	1342	1362	1372	1341

Wykres 2. Zmiany liczby ludności według ekonomicznych grup wieku w gminie Żarnów na przestrzeni lat 2016-2020 (dane GUS)

Tendencje demograficzne wskazują, że mamy do czynienia ze zwiększającą się liczbą osób w wieku poprodukcyjnym, co jest spowodowane różnymi czynnikami, do których możemy zaliczyć m.in. malejącą dzietność rodzin, migrację oraz wydłużający się przeciętny czas trwania życia. Jak wskazują prognozy demograficzne, liczba mieszkańców gminy w wieku powyżej 75 lat w najbliższych latach będzie wzrastać. Starzejące się społeczeństwo wymagać będzie dynamicznego wzrostu podaży usług opiekuńczych i integracyjnych dla osób starszych, co będzie wymagało planowania i realizacji zadań w tym zakresie.

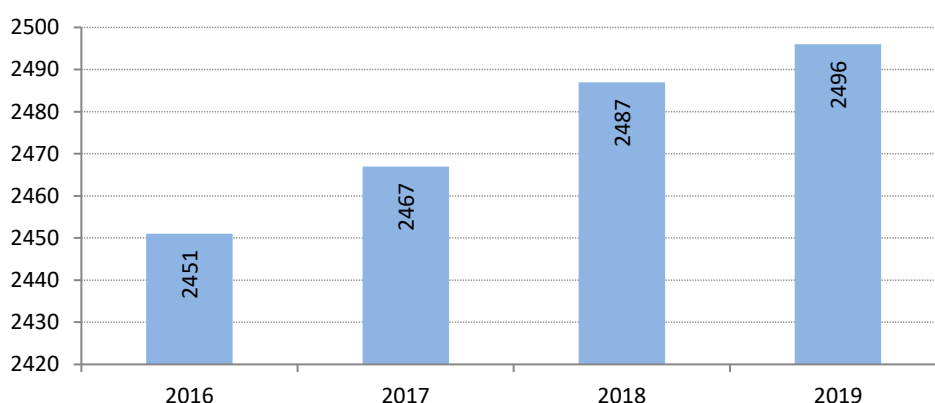
2.3. Infrastruktura mieszkaniowa

Zasoby mieszkaniowe gminy Żarnów to głównie zabudowa jednorodzinna. Liczba mieszkań systematycznie rośnie, zwiększa się również ich powierzchnia użytkowa oraz standard wyposażenia. Według danych GUS (stan na 2019r.) na terenie gminy znajdowało się

2496 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 201 319m². Gmina jest właścicielem jednego lokalu socjalnego o powierzchni 50m². Parametry i wskaźniki mieszkaniowe gminy:

- liczba izb – 9346
- przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania – 80,7m²
- przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę – 34,1m²
- mieszkania wyposażone w wodociąg – 1893 mieszkania
- mieszkania wyposażone w łazienkę – 1450 mieszkań
- mieszkania wyposażone w centralne ogrzewanie – 1162 mieszkania
- mieszkania wyposażone w ustęp spłukiwany – 1587 mieszkań
- mieszkania wyposażone w gaz sieciowy – 218 mieszkań

Wykres 3. Liczba mieszkań na terenie gminy Żarnów w latach 2016-2019 (dane GUS)

2.4. Infrastruktura społeczna gminy Żarnów

Opieka zdrowotna

Na terenie gminy podstawową opiekę medyczną świadczy Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Żarnowie (ul. Wolności 4) oraz Wiejski Ośrodek Zdrowia w Skórkowicach. Placówki świadczą usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej, specjalistycznych usług w zakresie pediatrii i stomatologii. Kadre NZOZ w Żarnowie stanowią: 4 lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej, 2 lekarzy pediatrów, 4 lekarzy specjalistów, 4 pielęgniarki oraz 9 pracowników administracyjno-gospodarczych, natomiast w ośrodku wiejskim 1 lekarz podstawowej opieki zdrowotnej i 1 pielęgniarka.

Tabela 3. Działalność placówek opieki zdrowotnej w latach 2016-2020 (SPZOZ Żarnowie)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Żarnowie					
Liczba pacjentów	5987	5958	5882	5915	6083
Liczba porad lekarskich ogółem	33495	34446	34498	35401	32895
Liczba porad lekarskich dla dzieci	6382	6916	6357	6381	4546

Liczba wizyt domowych	190	118	119	118	76
Liczba patronaży	60	56	66	64	52
Wiejski Ośrodek Zdrowia w Skórkowicach					
Liczba porad lekarskich ogółem	5610	5404	5277	3136	1316
Liczba porad lekarskich dla dzieci	304	261	169	81	11
Liczba wizyt domowych	31	24	28	8	-
Liczba patronaży	5	-	-	-	-

Opiekę szpitalną dla mieszkańców gminy zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Szpital Powiatowy im. Edmunda Biernackiego w Opocznie z oddziałami: W SP ZOZ funkcjonują oddziały: anestezjologii i intensywnej terapii, chirurgii ogólnej, chirurgii urazowo-ortopedycznej, dziecięcy, ginekologiczno-położniczo-noworodkowy, wewnętrzny z salą intensywnej opieki kardiologicznej, szpitalny oddział ratunkowy oraz zakład opiekuńczo-leczniczy.

Bezpieczeństwo

Bezpieczeństwo mieszkańców gminy jest jednym z podstawowych zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego. W zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego obsługę prewencyjną zapewnia Komenda Powiatowa Policji w Opocznie, Komisariat Policji w Paradyżu.

Tabela 4. Dane dotyczące przestępstw popełnianych na terenie gminy w latach 2016-2020 (Komisariat Policji w Paradyżu)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba przestępstw ogółem	76	66	60	64	87
Kradzież mienia	10	12	10	2	8
Kradzież z włamaniem	12	4	3	5	2
Rozbój, kradzież z rozbojem	1	-	-	-	-
Bójka, pobicie	-	3	-	1	-
Zgwałcenie	-	-	-	-	1
Nietrzeźwi kierujący	9	9	9	7	10
Przemoc domowa	3	2	6	3	4
Groźby karalne	3	1	-	-	2
Niealimentacja	1	4	11	12	9
Inne przestępstwa	37	31	21	34	51

Bezpieczeństwo pożarowe na terenie gminy zapewniają przede wszystkim jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, które działają lokalnie na rzecz miejscowej społeczności oraz w przypadku wystąpienia konieczności działań ratowniczych również poza terenem gminy. Na

terenie gminy funkcjonuje 8 jednostek, z których dwie należą do Krajowego Sytemu Ratowniczo-Gaśniczego Ochotniczych Straży Pożarnych (Żarnów i Skórkowice). Jednostki zlokalizowane są w miejscowościach: Żarnów i Skórkowice oraz Chełsty, Miedzna Murowana, Paszkowice, Straszowa Wola, Topolice i Zdyszewice. Ponadto działają również dwie młodzieżowe drużyny Pożarnicze (MDP) przy OSP Żarnów (chłopcy) i OSP Skórkowice (dziewczęta). Corocznie druhowie z jednostek OSP uczestniczą w treningach systemu wykrywania i alarmowania. Strażacy - poza główną działalnością - aktywnie uczestniczą w imprezach ogólnogminnych, sołeckich, uczestniczą w pracach społecznych, biorą udział w uroczystościach patriotycznych itp..

Oświata

W gminie funkcjonują 2 szkoły podstawowe, niepubliczne przedszkole oraz szkoła średnia. Dane szczegółowe na temat placówek oświatowych zamieszczono poniżej.

Tabela 5. Informacje o szkołach podstawowych na terenie gminy (rok szkolny 2020/2021 - Urząd Gminy w Żarnowie)

Wyszczególnienie	Szkoła Podstawowa im. Juliana Bartoszewicza w Żarnowie		Szkoła Podstawowa im. Marii Skłodowskiej-Curie w Klewie
	ul. Polna	ul. Przedborska	
Liczba uczniów	443		54
Liczba nauczycieli	43		16
Liczba sal dydaktycznych	11	12	8
Powierzchnia użytkowa	2 643,9m ²	2 400m ²	638m ²
Sale gimnastyczne	992,57m ²	135m ²	brak
Zaplecze dodatkowe	kuchnia i stołówka, 3 świetlice, 2 biblioteki, gabinet pielęgniarstwa i sala chorych, pracownia logopedy, 2 gabinety pedagogów, sala wyciszeń dla uczniów z autyzmem, sala z magicznym dywanem, gabinet ZNP, sala nauczycieli wf, przebieralnia dla dziewcząt, ORLIK		stołówka sala komputerowa, ekopracownia gabinet lekarski biblioteka

Dzieci zamieszkujące gminę mogą korzystać z wychowania przedszkolnego, które jest dostępne w formie oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych oraz niepublicznym przedszkolu „Radosna Dolinka”. Na koniec roku 2020 z wychowania przedszkolnego w placówkach publicznych korzystało 31 dzieci (4 i 5-latki) a do placówki niepublicznej uczęszczało 65 dzieci (3,4 i 5-latki).

W placówkach oświatowych na terenie gminy organizowane są dla uczniów zajęcia dodatkowe, koła przedmiotowe, koła zainteresowań (plastyczne, muzyczne, przyrodnicze), szkolne koła sportowe oraz zawody, rajdy, wycieczki itp. Placówki oświatowe w gminie realizują szkolne programy profilaktyczne z zakresu: dbałości o zdrowie i higienę, problematyki dojrzewania, bezpieczeństwa, a także szkodliwości wszelkich uzależnień. Szczegółowe informacje przedstawiono poniżej.

Tabela 6. Zajęcia dodatkowe i programy realizowane przez szkoły w gminie Żarnów

Nazwa szkoły	Rodzaj realizowanych zajęć/programów
Szkoła Podstawowa im. Juliana Bartoszewicza w Żarnowie	Programy profilaktyczne: Bezpieczna Szkoła, Bezpieczny Puchatek – przeznaczony dla klas I-III, Program wychowawczo-profilaktyczny, Czyste powietrze wokół nas dla dzieci 5-6 letnich w przedszkolach oraz w klasach 0, Bieg po zdrowie – adresowany do klas IV, Dopalaczom mówimy STOP – wybieramy zdrowie – program skierowany do uczniów klas VII-VIII, Trzymaj formę – skierowany dla uczniów V-VIII. Zajęcia dodatkowe: koła zainteresowań oraz przedmiotowe
Szkoła Podstawowa w Klewie	Programy profilaktyczne: Trzymaj formę, Bieg po zdrowie, Klub Bezpiecznego Puchatka, Czyste powietrze, Żyj zdrowo Zajęcia dodatkowe wynikające z arkusza: zajęcia rozwijające uzdolnienia muzyczne - gra na gitarze, zajęcia rozwijające ogólnorozwojowe w klasach I-III, z orografią na co dzień, teatr, SKS, literatura angielska na ekranie, myślenie matematyczne, ekologia Akcje: WOŚP, Caritas, Góra Grosza, Śniadanie daje moc, Dzień Życzliwości, Dzień Kropki, Dzień Praw Dziecka Zajęcia dodatkowe; artystyczne, język angielski, plastyczne

W realizacji swych zadań placówki oświatowe współpracują ściśle z instytucjami publicznymi, tj.: Urzędem Gminy, Policją, ośrodkiem zdrowia, GOPS, Gminną Biblioteką Publiczną w Żarnowie, a także ze stowarzyszeniami działającymi lokalnie i ponadlokalnie.

Na terenie gminy funkcjonuje szkoła średnia Zespół Placówek Powiatowych w Żarnowie, w skład którego wchodzi m.in. Technikum, Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Liceum profilowane, Szkoła Policealna dla Dorosłych, Zaoczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych.

Kultura, sport i rekreacja

Jednostką realizującą zadania z zakresu kultury w gminie jest Gminna Biblioteka Publiczna w Żarnowie, w skład której wchodzi filie biblioteczne w Miedznej Murowanej i Skórkowicach. Podstawową działalnością biblioteki jest gromadzenie, opracowania i udostępnianie zbiorów oraz propagowanie czytelnictwa, czy upowszechnianie wiedzy i nauki. Ponadto GBP prowadzi działalność kulturalną (spotkania autorskie, imprezy cykliczne, wycieczki, konkursy), edukacyjną (kursy i warsztaty tematyczne, prelekcje, pogadanki, koordynacja prac Klubu Aktywnego Seniora i Młodzieżowej Grupy Tanecznej), usługi dla mieszkańców (Internet, ksero, skan, e-mail – świadczenia bezpłatne), jak również współpracuje z instytucjami i stowarzyszeniami działającymi na terenie gminy, powiatu i regionu.

Na infrastrukturę sportową w gminie składają się kompleks boisk sportowych „Orlik” wraz z zapleczem kontenerowym w Żarnowie, obiekt sportowy w Pilichowicach oraz Ośrodek Sportu i Rekreacji przy zalewie w Miedznej Murowanej, oferujący usługi dla amatorów sportów wodnych, wędkarzy i turystów (wypożyczalnia sprzętu wodnego), kort tenisowy, inne

obiekty sportowe i urządzenia rekreacyjne zlokalizowane w świetlicach wiejskich i strażnicach jednostek OSP.

W gminie działa Klub Sportowy Kasztelan Żarnów, który został wpisany do Ewidencji Klubów Sportowych nieprowadzących działalności gospodarczej prowadzonej przez Starostę Opoczyńskiego. Celem Klubu jest krzewienie kultury fizycznej wśród dzieci, młodzieży i dorosłych na terenie działania Klubu oraz wychowywanie dzieci i młodzieży przez kulturę fizyczną i sport. Klub bierze udział w rozgrywkach organizowanych przez Okręgowy Związek Piłki Nożnej.

Ogromny wkład w działalność turystyczną i kulturalną w gminie ma jedyny w kraju wiejski oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, którego domeną jest turystyka piesza i spływy kajakowe. Oddział w Żarnowie organizuje corocznie kilkadziesiąt wydarzeń turystyczno-rekreacyjnych tj. Rajd Szlakiem Powstania Styczniowego, Rajd „Pierwszy Dzień Wiosny”, Spływ „Wiosna na Pilicy”, Spływ „Jesień na Pilicy”, Rajd „Śladami Kazimierza Wielkiego”, „Rajd Rodzinny wokół Żarnowa” w ramach ogólnej akcji „Międzypokoleniowa sztafeta turystyczna”, wydarzenia jednorazowe (organizacja rajdów, spływy rzeczne na rzekach regionu i spływy wyjazdowe), wyjazdy na wydarzenia turystyczne i kulturalne w regionie, wycieczki w kraju i za granicą, wyjazdy do sanatorium.

Ważną rolę w systemie społecznym odgrywają organizacje pozarządowe. Gmina posiada opracowany *Program współpracy Gminy Żarnów z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego*, który określa cel główny i cele szczegółowe, zasady oraz formy współpracy. Umożliwia on udział organizacji w realizacji zadań publicznych w sferze ogólnej, wspierania przedsiębiorczości, sferze dotyczącej bezpieczeństwa publicznego, oświaty i kultury fizycznej, zdrowia i polityki społecznej oraz w sferze kultury.

Gmina Żarnów należy do Lokalnej Grupy Działania „U Źródeł”, która jest organizacją działającą na rzecz rozwoju obszarów wiejskich dziewięciu gmin: Bliżyn, Gowarczów, Końskie, Ruda Maleniecka, Smyków, Stąporków, Białaczów, Żarnów i Paradyż. LGD aktywnie promuje dziedzictwo kulturowe regionu w celu rozwoju turystyki i rekreacji, jakim jest pieszy szlak turystyczny „Piekielny Szlak” oraz trasy do Nordic Walking oraz prowadzi działania w kierunku podniesienia jakości zasobów ludzkich oraz rozwoju alternatywnych form aktywności gospodarczej i zarobkowania.

2.5. Gospodarka i sytuacja na rynku pracy

Gospodarka

Gminy Żarnów ma charakter rolniczy, 65% udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni gminy dobitnie świadczy o jej rolniczym charakterze. Produkcja rolnicza realizowana jest przede wszystkim w indywidualnych gospodarstwach rolnych, w strukturze zasiewów przeważa żyto - 58%, ponadto uprawiana jest pszenica (16%), pszenżyto (14%) oraz ziemniaki (12%). W produkcji zwierzęcej dominuje hodowla bydła (mleko).

Pozarolnicza działalność gospodarcza na terenie gminy związana jest m.in. z usługami ogólnobudowlanymi, przetwórstwem przemysłowym, przetwórstwem owoców i warzyw, obróbką drewna, handlem i naprawami pojazdów samochodowych. W 2020r. funkcjonowało 346 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON. Rynek pracy na terenie gminy kształtowany jest głównie przez sektor prywatny - należy do niego ponad 94% ogółu podmiotów gospodarczych. W sektorze prywatnym przeważają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek (ponad 78,8%). Na terenie gminy najwięcej podmiotów działa w obszarze handlu hurtowego i detalicznego oraz budownictwa. Większość firm działających na gminnym rynku to mikroprzedsiębiorcy, czyli podmioty zatrudniające mniej niż 10 pracowników lub bazujących na samozatrudnieniu. Są to najczęściej sklepy i hurtownie, a także drobne zakłady produkcyjno-usługowe. Na terenie gminy nie ma dużych, znaczących podmiotów gospodarczych, które zapewniałyby dużą liczbę miejsc pracy. Większe podmioty gospodarcze znajdują się w Opocznie, Piotrkowie Trybunalskim i Końskich. Do tych miast część mieszkańców gminy dojeżdża do pracy.

Rynek pracy

Analiza obszarów, takich jak rynek pracy czy struktura zatrudnienia, zwłaszcza na terenach wiejskich o charakterze rolniczym nastręcza wiele trudności. Powodem jest brak np. danych określających liczbę osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie. Analizę rynku pracy na terenie gminy przeprowadzono przede wszystkim w oparciu o informacje o bezrobociu rejestrowym, liczbie osób aktywnych zawodowo oraz stopniu lokalnej aktywności ekonomicznej.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Opocznie na koniec 2020r. z terenu gminy Żarnów zarejestrowane były 184 osoby bezrobotne, co stanowiło niewiele ponad 5% ludności gminy będącej w wieku produkcyjnym. Na podkreślenie zasługuje fakt, że ok. 33% ogółu bezrobotnych stanowią osoby ze stażem bezrobocia przekraczającym 12 miesięcy – 60 osób bezrobotnych. Utrwalanie się długotrwałego bezrobocia jest tendencją niekorzystną z punktu widzenia rozwoju społeczności, prowadzi bowiem do marginalizacji zawodowej, a w efekcie wykluczenia społecznego osób objętych tym zjawiskiem.

Tabela 7. Poziom bezrobocia w gminie Żarnów w latach 2016-2020 (PUP Opoczno)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Bezrobotni ogółem	238	171	135	155	184
Kobiety	135	102	76	86	106
Absolwenci	39	7	8	9	18
Zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładu pracy	3	4	5	10	14
Z prawem do zasiłku	61	72	43	37	47
W wieku produkcyjnym mobilnym (18-44 lata)	148	105	79	89	111
Pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy	49	33	27	29	60

Wykres 4. Liczba bezrobotnych w gminie Żarnów w latach 2016-2020 (PUP Opoczno)

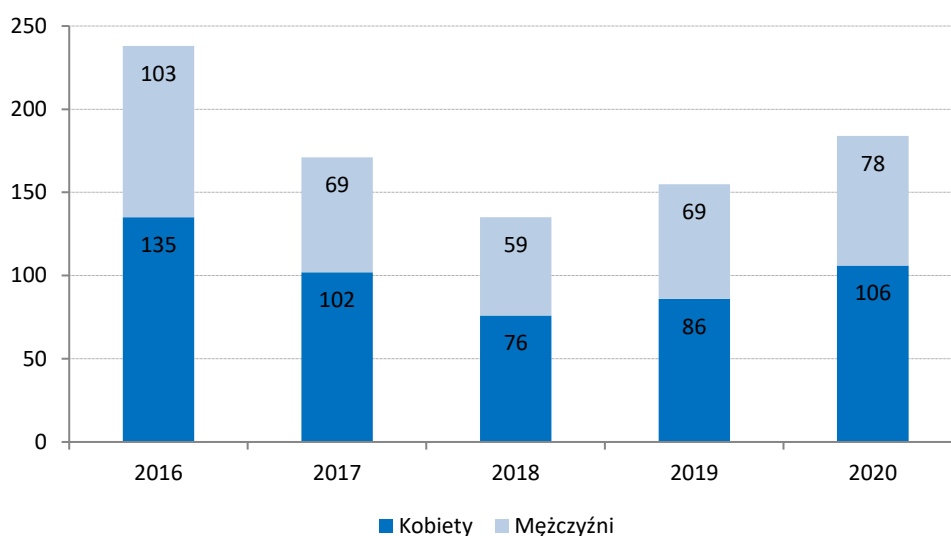

Tabela 8. Bezrobotni według wieku w gminie Żarnów w latach 2016-2020 (PUP Opoczno)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
18-24 lata	37	26	19	15	19
25-34 lata	60	53	30	37	51
35-44 lata	51	26	30	37	41
45-54 lata	55	35	24	35	39
55-59 lat	21	23	20	23	24
60 – 64 lat	14	8	12	8	10
OGÓŁEM	238	171	135	155	184

Tabela 9. Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy w gminie Żarnów w latach 2016-2020 (PUP Opoczno)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
do 1 miesiąca	38	26	23	27	16
1-3 miesiące	52	43	30	32	26
3-6 miesięcy	50	43	33	26	41
6-12 miesięcy	49	26	22	41	41
12-24 miesiące	25	18	13	13	42
powyżej 24 miesięcy	24	15	14	16	18
OGÓŁEM	238	171	135	155	184

Tabela 10. Bezrobotni według wykształcenia w gminie Żarnów w latach 2016-2020 (PUP Opoczno)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Wyższe	21	16	10	17	16
Policealne i średnie zawodowe/branżowe	47	53	28	37	42
Średnie ogólnokształcące	27	18	27	25	34
Zasadnicze zawodowe/branżowe	86	52	37	40	52
Gimnazjalne/ podstawowe i poniżej	57	32	33	36	40
OGÓŁEM	238	171	135	155	184

Z danych Powiatowego Urzędu Pracy wynika, że w ostatnich latach liczba osób bezrobotnych w gminie Żarnów systematycznie spadała (z 238 w 2016r. do 155 w 2019r.), natomiast w 2020r. nastąpił wzrost, spowodowany zaistniałą sytuacją związaną a pandemią COVID-19, osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP - 184 osoby). Dane ogólnopolskie wskazują na wzrost bezrobocia w wyniku zamknięcia zakładów pracy w 2020 roku. Należy przyjąć, że 2020 rok może być punktem odwrócenia trendu i przygotować się na wypadek rosnącego bezrobocia w gminie Żarnów. Wśród osób pozostających bez pracy większość stanowiły kobiety, co spowodowane może być faktem, że to mężczyźni częściej migrują za granicę w poszukiwaniu lepiej płatnej pracy.

W 2020 roku wśród bezrobotnych w gminie największe grupy stanowiły osoby młode w wieku 25-34 lata (27,7% ogółu bezrobotnych), osoby pozostające bez zatrudnienia długotrwale, powyżej 24 miesięcy (9,8% ogółu bezrobotnych), a także osoby w wieku produkcyjnym mobilnym 18-44 lata (60% ogółu bezrobotnych) z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym (28% ogółu bezrobotnych).

Tabela 11. Rodzaje pomocy udzielanej bezrobotnym w latach 2016-2020 (PUP Opoczno)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Prace interwencyjne	25	20	25	33	25
Roboty publiczne	32	36	22	12	5
Staż	37	33	11	8	13
Szkolenia	0	10	2	4	3
Dotacje	2	4	4	3	5
Wyposażenie lub doposażenie stanowiska pracy	0	12	8	9	6

Powiatowy Urząd Pracy oferuje osobom bezrobotnym różne formy pomocy finansowane z Funduszu Pracy, są to programy pasywne w postaci zasiłków dla bezrobotnych, świadczeń przedemerytalnych czy wcześniejszych emerytur finansowanych przez ZUS oraz programy aktywne tj.: pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe, szkolenie i przekwalifikowanie bezrobotnych oraz zasiłki szkoleniowe, prace interwencyjne

i roboty publiczne, aktywizacja zawodowa absolwentów, przygotowanie zawodowe młodocianych, pożyczki na tworzenie małych przedsiębiorstw, dopłaty dla pracodawców zatrudniających osoby bezrobotne.

3. SYSTEM POMOCY SPOŁECZNEJ

3.1. Działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarnowie

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie, jako jednostka budżetowa gminy prowadzi gospodarkę finansową w oparciu o przepisy ustawy o finansach publicznych oraz ustawie o rachunkowości na podstawie rocznego planu finansowego. Pomoc społeczna finansowana jest ze środków: budżetu gminy (realizacja zadań własnych), dotacji budżetu państwa (realizacja zadań zleconych) i dotacji budżetu państwa przeznaczonych na dofinansowanie zadań własnych. GOPS może korzystać ze środków pozabudżetowych, w tym z darowizn i dotacji oraz może podejmować i dysponować darowiznami o charakterze rzeczowym, które powinny być przeznaczone wyłącznie na cele wskazane przez ofiarodawców lub zgodnie z zadaniami Ośrodka z zakresu pomocy społecznej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje także zadania wynikające z ustaw: o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, o świadczeniach rodzinnych, o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, o dodatkach mieszkaniowych, prawo energetyczne, o systemie ubezpieczeń społecznych, o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, o Karcie Dużej Rodziny, o ustalaniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (500+), ustawy o wsparciu kobiet i rodzin „za życiem”, rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji programu „Dobry start”.

Podstawowym celem działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarnowie jest umożliwianie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokajania niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy jest również podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem oraz zapobieganie powstawaniu nowych problemów społecznych. Oprócz wsparcia finansowego i rzeczowego Ośrodek w Żarnowie udziela pomocy w zakresie poradnictwa w rozwiązywaniu problemów życiowych mieszkańców oraz interweniuje w sprawach przemocy w rodzinie, zaobserwowanych zjawiskach uzależnień i innych patologii w rodzinie. Ponadto Ośrodek kieruje osoby do: Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności, Domów Pomocy Społecznej, schronisk, noclegowni i innych specjalistycznych placówek, organizuje pomoc w leczeniu dla osób chorych, niepełnosprawnych i uzależnionych, pomaga mieszkańcom w załatwianiu spraw sądowych np. egzekwowania alimentów, prowadzi tzw. pracę socjalną (działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie).

Na ogólną liczbę klientów Ośrodka składają się osoby i rodziny uzyskujące wsparcie z tytułu pomocy społecznej, wsparcia rodziny, świadczeń rodzinnych, świadczeń wychowawczych, świadczeń „Dobry Start”, funduszu alimentacyjnego, pomocy materialnej o charakterze socjalnym, profilaktyki uzależnień, pozostałych świadczeń (zdrowotnych, interwencyjnych). Od roku szkolnego 2021/2022 obsługą świadczeń z programu Dobry Start (przyznanie i wypłata środków dla uczniów rozpoczynających rok szkolny) zajmuje się Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

3.1.1. Działania w zakresie pomocy społecznej

Kluczowym obszarem działalności Ośrodka jest pomoc społeczna. Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, która ma wesprzeć osoby i rodziny w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując swoje własne uprawnienia i możliwości. Pomoc jest udzielana, gdy wystąpi trudna sytuacja życiowa, której osoba lub rodzina nie jest w stanie samodzielnie przezwyciężyć, przy czym do ustawowo wymienianych przyczyn udzielenia wsparcia zaliczyć należy (art. 7 Ustawy o pomocy społecznej): ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwałą lub ciężką chorobę, przemoc w rodzinie, potrzebę ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzebę ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych), trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy (ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013r. o cudzoziemcach), trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizm lub narkomanię, zdarzenie losowe i sytuacje kryzysowe, klęski żywiołowe lub ekologiczne.

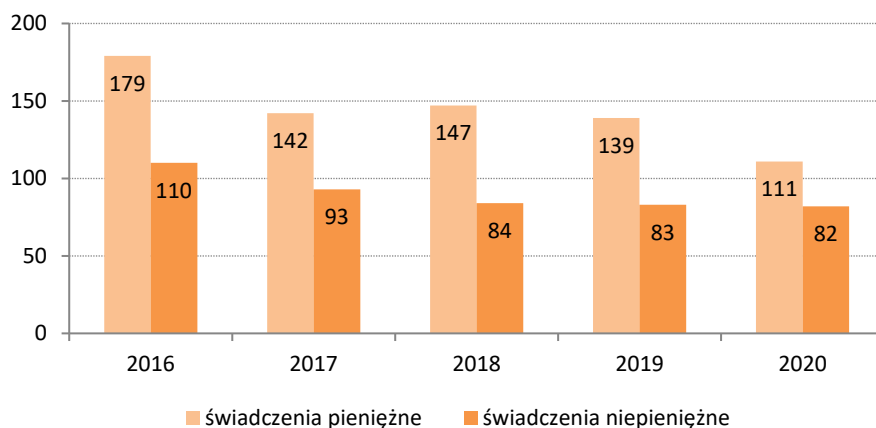
Tabela 12. Liczba rodzin i osób objętych pomocą w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie, w tym:	367	287	285	275	235
świadczenia pieniężne	189	149	155	144	112
świadczenia niepieniężne	180	141	132	133	126
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia, w tym:	252	215	211	202	177
świadczenia pieniężne	179	142	147	139	111
świadczenia niepieniężne	110	93	84	83	82
Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia, w tym:	693	556	542	493	418
świadczenia pieniężne	405	254	286	255	188
świadczenia niepieniężne	449	365	329	313	279
Liczba rodzin, którym udzielono pomocy w postaci pracy socjalnej ogółem	195	114	167	296	277
Liczba osób w rodzinach, którym udzielono pomocy w postaci pracy socjalnej ogółem	467	221	318	622	573

Na przestrzeni lat 2016-2020 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej zmniejszyła się o ok. 30%. W ostatnich latach z systemu pomocy społecznej korzystało od 252 do 177 rodzin. Zmniejszyła się liczba osób korzystających z jednorazowej formy pomocy oraz w postaci dożywiania dzieci w szkole. Natomiast znacznie przybyło rodzin wieloproblemowych wymagających wielosystemowego i długotrwałego wsparcia z pomocy społecznej.

Zupełnie nowym problemem, rodzącym wielowymiarowe skutki uboczne jest pojawienie się pandemii koronawirusa SARS-COV-2 i wywoływanej przez niego choroby COVID-19. W ujęciu krajowym wiąże się to z wyższą śmiertelnością związaną z samą chorobą, jak i reorganizacją funkcjonowania zakładów opieki zdrowotnej. W szerszej perspektywie pandemia niesie ze sobą skutki związane z izolacją społeczną (np. zaburzenia psychiczne, wzrost przemocy domowej) oraz zamrożeniem gospodarki (np. utrata miejsc pracy, zmiana konsumpcji, zadłużanie się społeczeństwa). Chociaż zjawisko jest całkiem nowe, należy uwzględnić jego skutki w procesie identyfikacji problemów społecznych, które mogą się pojawić w kolejnych latach.

Wykres 5. Liczba rodzin według rodzajów przyznanych świadczeń z GOPS w Żarnowie w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)

Wykres 6. Tendencja liczby osób korzystających z pomocy GOPS w Żarnowie w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)

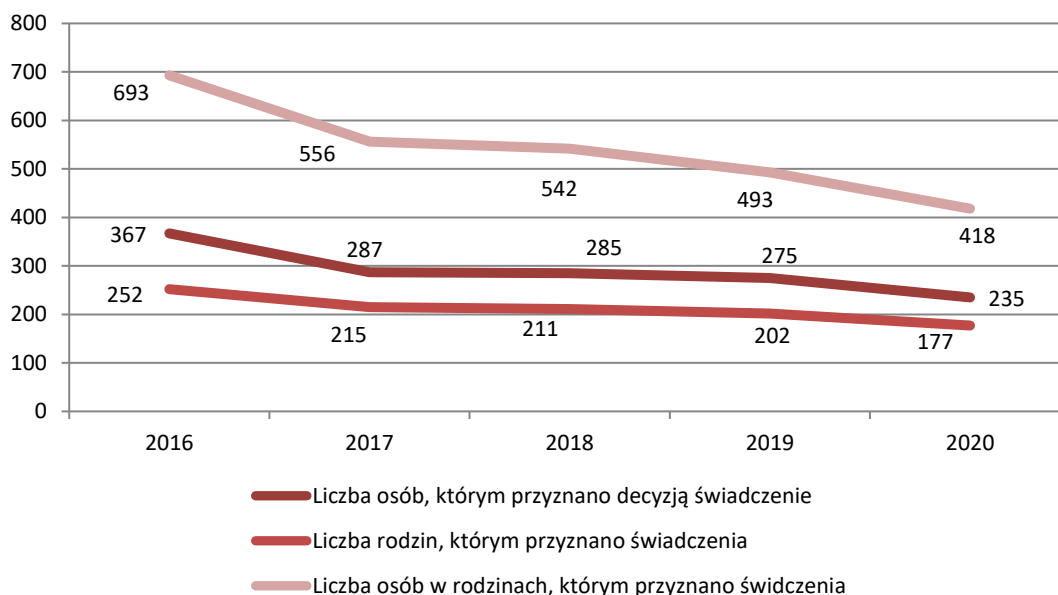

Tabela 13. Liczba rodzin i osób w rodzinie, które uzyskały pomoc z GOPS w Żarnowie w latach 2016-2020 wg powodu jej przyznawania zgodnie z ustawą o pomocy społecznej (GOPS w Żarnowie)

Wyszczególnienie		2016	2017	2018	2019	2020
Powody udzielenia pomocy i wsparcia						
Ubóstwo						
	Liczba rodzin ogółem	134	129	120	126	104
	Liczba osób w rodzinie	354	337	305	293	237
Bezdomność						
	Liczba rodzin ogółem	1	2	1	1	2
	Liczba osób w rodzinie	1	2	1	1	2

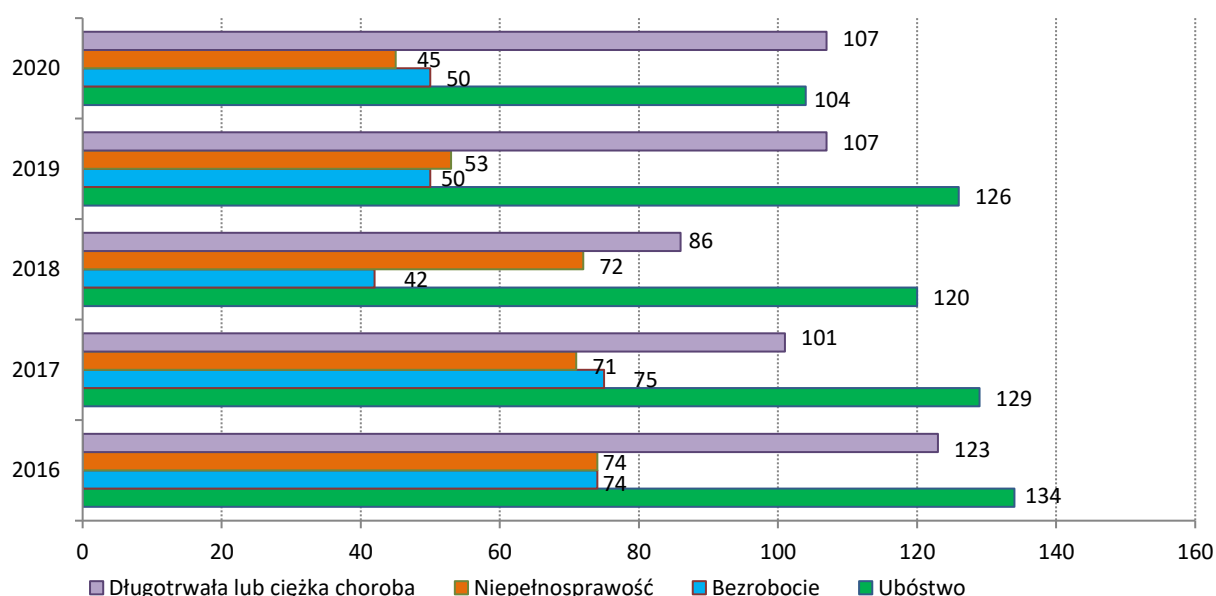
Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności					
Liczba rodzin ogółem	37	38	30	29	25
Liczba osób w rodzinie	205	211	169	159	140
Bezrobocie					
Liczba rodzin ogółem	74	75	42	50	50
Liczba osób w rodzinie	211	215	117	119	122
Niepełnosprawność					
Liczba rodzin ogółem	74	71	72	53	45
Liczba osób w rodzinie	135	122	122	79	68
Długotrwała lub ciężka choroba					
Liczba rodzin ogółem	123	101	86	107	107
Liczba osób w rodzinie	327	222	159	241	213
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych					
Liczba rodzin ogółem	46	83	97	30	18
Liczba osób w rodzinie	125	196	244	128	66
Przemoc w rodzinie					
Liczba rodzin ogółem	0	1	0	0	0
Liczba osób w rodzinie		1			
Alkoholizm					
Liczba rodzin ogółem	23	19	26	18	12
Liczba osób w rodzinie	51	38	56	27	20
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego					
Liczba rodzin ogółem	0	0	0	2	0
Liczba osób w rodzinie				2	
Zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej					
Liczba rodzin ogółem	5	1	0	1	3
Liczba osób w rodzinie	17	1		2	4
Usługi pomocy społecznej					
Praca socjalna					
Liczba rodzin ogółem	195	114	167	296	277
Liczba osób w rodzinie	467	221	318	622	573
Usługi opiekuńcze					
Liczba rodzin ogółem	11	12	13	14	26
Liczba osób w rodzinie	12	13	15	16	31

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie realizując zadania ustawy o pomocy społecznej w 2020r. udzielił wsparcia w zakresie pomocy społecznej (świadczenia pieniężne, rzeczowe i praca socjalna) 418 osobom z 177 rodzin. Najczęstszymi powodami udzielenia pomocy była długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo oraz bezrobocie i niepełnosprawność. W wielu przypadków podstawą do udzielenia pomocy było równocześnie kilka przesłanek.

Tabela 14. Środki finansowe na opiekę społeczną wg źródeł pochodzenia (GOPS w Żarnowie)

Rok	Zadania własne (kwota w zł)	Zadania zlecone (kwota w zł)
2016	1 303 128,00	6 233 944,00
2017	1 345 958,00	7 209 698,00
2018	1 351 347,00	7 169 958,00
2019	1 366 120,00	7 550 121,00
2020	1 308 731,00	8 849 691,00

Wykres 7. Główne powody przyznania pomocy społecznej przez GOPS w Żarnowie (liczba rodzin) w latach 2016-2020

Do głównych świadczeń pieniężnych transferowanych w ramach systemu pomocy społecznej należą zasiłki stałe, okresowe oraz celowe. W 2020r. zasiłki stałe, przeznaczone dla osób niezdolnych do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnych do pracy, pobierało 37 osób (przeważały wśród nich osoby samotne). Zasiłki okresowe, dla osób w trudnych sytuacjach życiowych, uzyskało 28 osób. Tu z kolei przeważały głównie osoby bezrobotne. Podopieczni GOPS uzyskiwali również zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego (3 osoby), a także zasiłki celowe i w naturze. W 2020r. pomoc taką otrzymało 76 osób.

Dominujący rodzaj pomocy niepieniężnej stanowił z kolei posiłek, który był wsparciem udzielanym głównie dzieciom w ramach wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” realizowanego w latach 2017-2018 oraz „Posiłek w szkole i w domu” w 2019 roku. Nowy program na lata 2019-2023 zakłada wsparcie finansowe gmin w udzieleniu pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności oraz świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. Program „Posiłek

w szkole i w domu” zapewnia pomoc zarówno osobom starszym, niepełnosprawnym, niskich dochodach, jak i dzieciom, które wychowują się w rodzinach znajdujących się w trudnej sytuacji. Istotnym elementem Programu jest zapewnienie dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym gorącego posiłku przygotowanego w stołówce szkolnej. W latach 2016-2020 liczba osób objętych posiłkiem zmniejszyła się ze 169 osób (w tym 165 posiłków dla dzieci) w 2016r. do 98 osób (w tym 96 posiłków dla dzieci) w 2020r.

Ważnym rodzajem świadczeń, szczególnie z perspektywy osób samotnych są usługi opiekuńcze. Pomoc ta przysługuje z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagających pomocy innych osób, a są jej pozbawione lub kiedy ich rodzina nie może takiej pomocy zapewnić. Obejmują one pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Pomoc taką otrzymywało rocznie od 11 w 2016 roku do 26 osób w 2020r., głównie samotnych.

Tabela 15. Główne świadczenia z pomocy społecznej w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)

Świadczenia	2016	2017	2018	2019	2020
Zasiłek stały					
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	47	49	44	41	37
Liczba świadczeń	468	514	459	411	357
Kwota wypłaconych świadczeń (zł)	248 281	272 070	242 914	229 743	202 546
Zasiłek okresowy					
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	36	25	28	32	28
Liczba świadczeń	118	102	81	82	99
Kwota wypłaconych świadczeń (zł)	35 165	31 228	23 079	23 457	27 186
Posiłek dla dzieci					
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	165	122	118	115	96
Liczba świadczeń	21 903	16 733	16 011	13 433	11 233
Koszty żywienia (zł)	57 847	47 091	45 821	46 516	36 602
Usługi opiekuńcze					
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	11	12	13	14	26
Liczba świadczeń	3 397	3 536	3 407	3 542	3644
Koszty usług opiekuńczych (zł)	55 231	60 161	61 596	71 200	80 938
Odpłatność gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej					

Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenia	23	19	17	15	14
Liczba świadczeń	199	212	192	168	139
Kwota świadczeń (zł)	416 788	469 510	444 073	404 428	322 621

Przy powszechnym zjawisku starzenia się społeczeństwa, problem opieki nad osobami starszymi staje się coraz poważniejszy. Niekorzystnym zjawiskiem jest również liczba osób całkowicie samotnych. Seniorzy, tak jak każda grupa społeczna mają indywidualne potrzeby, które trzeba diagnozować i dostosowywać politykę społeczną w tym zakresie, aby jak najwięcej tych potrzeb było możliwych do zaspokojenia. Ludzie starsi i samotni potrzebują szczególnego rodzaju wsparcia, które zapewni im jak najdłuższe utrzymanie we własnym środowisku. Nie można jednak koncentrować się jedynie na zabezpieczeniu ich podstawowych potrzeb egzystencjalno-bytowych, trzeba również zwrócić uwagę na potrzeby psychospołeczne seniorów. Osobom takim należy zagwarantować dostępność do usług bytowych, urzędowych, mieszkaniowych oraz intelektualnych i zdrowotnych. Procesu starzenia się społeczeństwa nie można zatrzymać, ale można podjąć próbę włączenia osób starszych do życia społecznego. Aktywność społeczna jest czynnikiem, który najskuteczniej zapobiega wycofywaniu się z życia i zapewnia samodzielność. Z uwagi na postępujący proces starzenia się lokalnej społeczności, działania gminy powinny być nakierowane na zapewnienie usług opiekuńczych dla osób starszych przewlekłe chorych w miejscu zamieszkania. Świadczenie tego rodzaju pomocy pozwoli na utrzymanie osoby starszej i/lub chorej w jej dotychczasowym środowisku.

W gminie funkcjonuje od grudnia 2016 roku Dom Dziennego Pobytu Senior Wigor w Niemojowicach, którego działania ukierunkowane są na wsparcie i aktywizację osób powyżej 60 roku życia, nieaktywnych zawodowo, z terenu gminy Żarnów, poprzez umożliwienie im korzystania z oferty na rzecz aktywności społecznej. Placówka realizuje usługi: socjalne (posiłek, możliwość wykonania prania, prasowania, wsparcia w codziennych czynnościach), aktywności ruchowej i kinezyterapii (ćwiczenia, spacer, nordic walking), edukacyjne (pogadanki tematyczne, profilaktyka zdrowotna, warsztaty tematyczne), kulturalno-oświatowe (inscenizacje teatralne, zwiedzanie podczas wycieczek itp.), rekreacyjne (wycieczki krajoznawcze), opiekuńcze – w zależności od potrzeb lokalnych, jak i indywidualnych osób. Prowadzenie działalności i realizowanie zamierzonych celów ma za zadanie kompensowanie skutków samotności, niesamodzielności, niepełnosprawności oraz propagowanie modelu godnego życia w wieku senioralnym, a także przeciwdziałanie izolacji i marginalizacji. Opieka i pomoc w rozwiązywaniu codziennych problemów, aktywizowanie do dalszego podejmowania wysiłku w życiu codziennym, stwarzanie warunków sprzyjających samorealizacji, wykorzystywaniu tkwiących w uczestnikach potencjału i wiedzy, wzrost poczucia wartości i rozwijanie sprawności umysłowej – to aspekty na które szczególnie zwraca się uwagę w codziennej pracy z Seniorami. W ramach zadania publicznego realizowane są działania takie jak: zatrudnienie kadry zgodnie z określonymi standardami, bieżące utrzymanie jednostki w tym zakup usług i materiałów związanych bezpośrednio ze

świadczeniem usług dla seniorów (wycieczki, bilety wstępu, materiały do terapii zajęciowej), oraz dowóz uczestników i zakup posiłku w ramach usługi socjalnej. Spotkania z różnymi grupami osób (uczniowie, dzieci, seniorzy z innych jednostek i stowarzyszeń) wpływają korzystnie na funkcjonowanie osób starszych, integrację społeczną i stwarzają możliwość do działań samopomocowych. Rzeczywista liczba seniorów korzystających z usług świadczonych przez Dom Dziennego Pobytu Senior Wigor w Niemojowicach w 2020 roku to 34 osoby.

Osoby, które wymagają całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, nie mogą samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, mogą korzystać z pobytu w domu pomocy społecznej, instytucji całodobowej opieki, świadczącej usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne. GOPS w Żarnowie w latach 2016-2020 pokrywał koszty pobytu w domu pomocy społecznej dla od 14 do 23 osób. Ze względu na zmianę modelu rodziny jest coraz mniej rodzin wielodzietnych i wielopokoleniowych, coraz więcej osób samotnych bez rodzin.

Na terenie gminy, w miejscowości Niemojowice funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej, będący samodzielną budżetową jednostką organizacyjną o zasięgu ponadgminnym, podległą bezpośrednio Zarządowi Powiatu Opoczyńskiego. Jest to placówka stacjonarna, umożliwiająca mieszkańcom zarówno pobyt stały, jak i czasowy – zapewniająca całodobową opiekę oraz zaspokajanie niezbędnych potrzeb bytowych, społecznych i religijnych w formach i zakresie wynikającym z indywidualnych potrzeb. W Domu Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych i osób starszych jest 97 miejsc statutowych z podziałem na pięć.

Osoby i rodziny otrzymujące przyznaną pomoc finansową objęte są opieką w formie pracy socjalnej. Pracownicy socjalni osobom niezaradnym życiowo pomagają w załatwianiu wszystkich spraw urzędowych i administracyjnych. Ponadto pracownicy socjalni współpracują z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie przekazywania informacji o aktualnych ofertach pracy osobom bezrobotnym i poszukującym pracy, korzystającym z pomocy społecznej, informują zainteresowane osoby o możliwości skorzystania z poradnictwa zawodowego w Powiatowym Urzędzie Pracy. Utrzymują stały kontakt z biurem pośrednictwa pracy. Pracownicy socjalni prowadzą zbiórkę odzieży, mebli, sprzętu AGD dla osób potrzebujących, pomagają w kompletowaniu dokumentów niezbędnych do uzyskania skierowania i umieszczenia w zakładach opiekuńczo-leczniczych. Przeprowadzają wywiady środowiskowe dla potrzeb innych ośrodków pomocy społecznej, dla Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Ośrodek współpracuje przy tym z organizacjami pozarządowymi i kościołami w zakresie realizacji szeroko rozumianych zadań z pomocy społecznej.

3.1.2. Bezdomność

Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie pomaga również osobom bezdomnym, którą jest osoba, która nie posiada „miejsca spełniającego warunki mieszkalne, w którym mogłaby stale przebywać, ani możliwości lub chęci uzyskania takiego miejsca”. Pozbawienie człowieka domu oznacza w konsekwencji pozbawienie go bezpieczeństwa

i możliwości zaspokojenia niezbędnych potrzeb, w tym także potrzeby własnego rozwoju. Osoby nieposiadające miejsca zamieszkania mogą liczyć na pomoc ośrodka w kierowaniu ich do instytucji poza teren gminy. Powody bezdomności są różne: dla niewielu jest to wynik nieszczęśliwego zbiegu okoliczności i rozkładu życia rodzinnego, najczęściej jest to jakaś dysfunkcja, np. nadużywanie alkoholu.

Tabela 16. Liczba rodzin i osób z terenu gminy objętych pomocą GOPS w Żarnowie z powodu bezdomności w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba rodzin ogółem	1	2	1	1	2
Liczba osób w rodzinach	1	2	1	1	2

3.1.3. Wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada obowiązek wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Udzielana pomoc polega przede wszystkim na analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie, wzmocnieniu roli i funkcji rodziny, rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny, podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny, pomocy w integracji rodziny, przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny oraz dążeniu do reintegracji rodziny. Znaczną część beneficjentów GOPS-u stanowią rodziny, w których występują trudności opiekuńczo-wychowawcze. Są to rodziny, które m.in.: mają trudności z zaspokojeniem podstawowych potrzeb dzieci, nie potrafią gospodarować posiadanymi zasobami i środkami, ze względu na wiek, wykształcenie i sytuację rodzinną nie potrafią załatwić swoich spraw. Najczęściej problemy rodziny w opiece i wychowaniu dzieci łączą się z innymi dysfunkcjami np. uzależnieniem, przemocą domową, problemami w pełnieniu ról rodzicielskich, niezaradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Pomoc społeczna w zakresie bezradności opiekuńczo-wychowawczej polega na wypłacaniu zasiłków dla rodzin, gdzie występują problemy nie koniecznie dysfunkcyjne, ale i problemy finansowe np. z zagwarantowaniem właściwego wyżywienia, zakupem podręczników i pomocy szkolnych.

Tabela 17. Liczba rodzin i osób w rodzinach, które uzyskały pomoc z GOPS w Żarnowie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2016-2019 (GOPS w Żarnowie)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba rodzin ogółem	46	83	97	30	18
Liczba osób w rodzinach	125	196	244	128	66

Pracownicy GOPS w Żarnowie monitorują sytuację w rodzinach dysfunkcyjnych, działają jednostki do zapobiegania kryzysom w środowisku rodzinnym: Gminny Zespół Interdyscyplinarny oraz Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Kluczową osobą wspierającą rodziny w ramach działań ośrodka pomocy społecznej jest asystent rodziny.

Wsparciem asystenta rodziny objęte są rodziny problemowe – z wieloma dysfunkcjami, od lat korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, często wielodzietne lub monoparentalne (niepełne) oraz rodziny zastępcze. Główne zadania asystenta rodziny koncentrują się na pracy z dziećmi – wsparciu w diagnozowaniu problemów edukacyjnych, współpracy z instytucjami edukacyjnymi, pomocy w diagnozowaniu problemów zdrowotnych, ale również z osobami dorosłymi – szczególnie w zakresie wsparcia w dysponowaniu finansami, prowadzeniu gospodarstwa domowego i opiece nad dziećmi, aktywizacji zawodowej oraz walce z uzależnieniami. Wsparcie rodziny poprzez działania asystenta rodziny uzupełnia pracę pracownika socjalnego i przyczynia się do kompleksowej pomocy rodzinom. W 2020 roku zatrudniony był asystent rodziny na ½ etatu na umowę o pracę, który wspierał 6 rodzin, w których wychowywało się 11 dzieci. Rolą asystenta jest przede wszystkim udzielanie wsparcia i aktywizacja rodziny poprzez zwiększenie jej wpływu na własne życie, pomoc w przezwyciężaniu trudności związanych z opieką i wychowaniem małoletnich dzieci. Praca asystenta ma doprowadzić do tego, aby rodzina odzyskała podmiotowość i wiarę we własne możliwości. Asystent prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania, za jej zgodą.

Gdy dochodzi do sytuacji, w której rodzice zostają trwale lub czasowo pozbawieni praw rodzicielskich lub władza rodzicielska zostaje ograniczona, sąd postanawia o objęciu rodziny nadzorem kuratora lub ustanowieniu nad dzieckiem opieki zastępczej i umieszczeniu poza rodziną biologiczną. W 2020 roku nadzorem kuratora ze względu na ograniczenie władzy rodzicielskiej objęte były 4 rodziny z terenu gminy Żarnów, w których wychowuje się pięcioro dzieci.

Tabela 18. Dane dotyczące sieroctwa i rodzin zastępczych na terenie gminy Żarnów (PCPR w Opocznie)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba osieroconych dzieci będących pod opieką PCPR	0	0	0	1	1
Liczba rodzin zastępczych	2	2	3	4	4
Liczba dzieci w rodzinach zastępczych	2	2	4	5	5

Rada Gminy w Żarnowie przyjęła uchwałą Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Żarnów na lata 2019-2021, którego celem głównym jest wsparcie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Realizacja celu głównego odbywa się poprzez działania w obszarach: 1) podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych na rzecz rodziny; 2) wsparcie materialne rodzin ubogich z dziećmi zagrożonych bezradnością; 3) wspieranie rodzin dysfunkcyjnych i niewydolnych wychowawczo w rozwiązywaniu ich problemów życiowych oraz wzmocnienie i wyzwalanie zasobów tkwiących w rodzinach; 4) wspieranie kobiet w ciąży i rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych.

Na terenie gminy, w Żarnowie funkcjonuje socjalizacyjna Powiatowa Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Przystań”, w której przebywa 14 dzieci.

3.1.4. Wsparcie dla rodzin z dziećmi

Realizowane przez Ośrodek zadania z zakresu wsparcia dla rodzin z dziećmi dotyczą działań związanych z wypłacaniem świadczeń rodzinnych, pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Zasady przyznawania i wypłacania świadczeń rodzinnych opisane są w ustawie o świadczeniach rodzinnych. Świadczeniami rodzinnymi są: zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy, świadczenie rodzicielskie. Osoba mająca prawo do zasiłku rodzinnego może ubiegać się o następujące dodatki: dodatek z tytułu urodzenia dziecka, dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka, dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania oraz dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego. GOPS w Żarnowie realizuje również wypłaty zasiłków dla opiekuna na podstawie ustawy z dnia kwietnia 2014r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. 2020 poz. 1297). W 2020r. wypłacono 12 osobom 177 świadczeń z tytułu zasiłku dla opiekuna.

Przyznanie prawa do zasiłku rodzinnego i dodatków uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego – świadczenia przysługują, jeżeli przeciętny miesięczny dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 674,00 zł, a w przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 764 zł. Kwoty kryteriów dochodowych uprawniających do zasiłku rodzinnego, a także wysokość poszczególnych świadczeń rodzinnych podlegają weryfikacji co 3 lata, z uwzględnieniem wyników badań progu wsparcia dochodowego rodzin. Ostatnia weryfikacja miała miejsce 1 listopada 2018r.

W latach 2016-2020 GOPS przyznawał świadczenia rodzinne, ogólna liczba udzielonych świadczeń zmniejszała się z roku na rok (z 14 585 w 2016r. do 12 480 w 2020r.), podobnie jak liczba wypłaconych zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków (z 11 758 w 2016r. do 9 350 w 2020r.). Jednocześnie z roku na rok zwiększała się liczba przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych (z 2312 w 2016r. do 2456 w 2020r.) i świadczeń pielęgnacyjnych (z 244 w 2016r. do 344 w 2020r.). Zestawienie liczby świadczeń rodzinnych przyznanych w gminie w latach 2016-2020 zamieszczono w tabeli poniżej.

Tabela 19. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Zasiłek rodzinny z dodatkami	11 758	10 307	10 407	9 452	9 350
Zasiłek rodzinny	7 937	7 134	7 024	6 283	6 044
Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu:					
- urodzenia dziecka	37	35	34	57	27
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	154	140	186	170	105
- samotnego wychowywania dziecka	250	228	166	139	132
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	409	309	330	255	263
- rozpoczęcia roku szkolnego	473	411	699	661	737
- podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	1 338	1005	909	907	1028
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	1 160	1045	1059	980	1014
Zasiłek pielęgnacyjny	2 312	2 334	1 902	2863	2 456
Świadczenia pielęgnacyjne	244	264	317	290	344
Świadczenia rodzicielskie	100	160	122	90	129
Specjalny zasiłek opiekuńczy	117	174	215	200	156
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dzieci	54	54	43	57	45
OGÓŁEM	14 585	13 293	13 006	12 952	12 480
Zasiłek dla opiekunów	328	289	193	177	111
Jednorazowe świadczenie „za życiem” w wys. 4000zł	X	0	0	1	1

W analizowanym okresie GOPS przyznawał również zasiłek dla opiekunów osób niepełnosprawnych. Przysługuje on osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 roku w związku z wygaśnięciem z mocy prawa (na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 roku o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2012r., poz. 1548) decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego. W latach 2020 GOPS wypłacił odpowiednio 111 zasiłków dla opiekuna na łączną kwotę 68 820 zł.

Za osoby pobierające świadczenia pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy Ośrodek opłacał składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz zdrowotne. W latach 2016-2020 liczba tych składek ulegała wahaniom (100 w 2016r., 59 w 2017r., 73 w 2018r., 72 w 2019r., 12 w 2020r.).

W 2019 i 2020 roku GOPS przyznał jednorazowe świadczenie z tytułu urodzenia dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną

chorobę zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu. Świadczenie to przyznawane jest w oparciu o art. 10 ustawy z dnia 4 listopada 2016r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, wynosi 4 000 zł i jest finansowane z dotacji celowej z budżetu państwa.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie zajmuje się także obsługą funduszu alimentacyjnego – świadczeń wypłacanych w oparciu o ustawę o pomocy uprawnionym do alimentów. Do świadczenia z funduszu alimentacyjnego ma prawo osoba uprawniona do alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, jeżeli egzekucja okazała się bezskuteczna. Przyznanie prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego. Świadczenia te przysługują, jeżeli dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 725 zł. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże nie wyższej niż 500 zł miesięcznie.

W 2016r. GOPS w Żarnowie wypłacił 286 świadczeń z funduszu alimentacyjnego, przeważającą grupą osób uprawnioną do świadczeń były osoby w wieku od urodzenia do 17 lat. Na przestrzeni kilku ostatnich lat sytuacja ściągłości należnych alimentów od dłużników alimentacyjnych uległa zdecydowanej poprawie. W 2020r. z funduszu alimentacyjnego wypłacono 179 świadczeń na łączną kwotę 72 725,56 zł. W latach 2016-2020 liczba osób i rodzin, którym przyznano tę pomoc, zmniejszała się z roku na rok (od odpowiednio 29 i 18 w 2016r., do 21 i 12 w 2020r.). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w gminie w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba osób którym przyznano świadczenia z funduszu alimentacyjnego	29	26	23	23	21
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z funduszu alimentacyjnego	18	16	14	14	12
Liczba wypłaconych świadczeń	286	295	272	235	179
Łączna kwota wypłaconych świadczeń (w zł)	83 930,00	88 790,00	82 490,00	79 711,95	72 725,56

Ustawa o pomocy państwa w wychowaniu dzieci od 1 kwietnia 2016r. wprowadziła wsparcie dla rodzin w formie świadczenia wychowawczego w ramach Rządowego Programu Rodzina 500 plus. Prowadzeniem postępowań w sprawach w/w świadczenia wychowawczego zajmuje się GOPS w Żarnowie. Do końca czerwca 2019r. świadczenie to rodzice otrzymywali niezależnie od dochodu na każde drugie i kolejne dziecko, a w przypadku mniej zamożnych rodzin także na pierwsze (kryterium dochodowe 800 zł oraz 1200 zł w rodzinie z niepełnosprawnym dzieckiem). Dzięki wprowadzonym zmianom od 1 lipca 2019r. świadczenie wychowawcze przysługuje na wszystkie dzieci do 18 roku życia, bez względu na dochody uzyskiwane przez rodzinę. Zakłada się zmianę jednostki obsługującej

program Rodzina 500 plus na Zakład Ubezpieczeń Społecznych, jako instytucji dysponującej odpowiednimi zasobami oraz systemami informatycznymi, a tym samym będącej w stanie sprawnie i efektywnie obsługiwać świadczenia 500 plus.

Tabela 21. Świadczenia wychowawcze (500+) wypłacane rodzinom z terenu gminy Żarnów w okresie 04.2016-12.2020 (GOPS w Żarnowie)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	808	835	802	954	1 004
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenie	485	485	482	551	570
Liczba wypłaconych świadczeń	6 710	8 981	8 569	9 458	11 715

Od 1 lipca 2018r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie realizuje zadanie w postaci wypłaty świadczenia „Dobry start” w wysokości jednorazowo 300 zł, które przysługuje w związku z rozpoczęciem przez dziecko roku szkolnego (na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start”). W 2020r. ośrodek wypłacił świadczenia 661 uczniom na kwotę 198 300zł. Od 1 lipca 2021 roku wnioski o świadczenie Dobry start rozpatruje Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie w 2020 roku wydawał skierowania do otrzymania pomocy żywnościowej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa na lata 2014-2020, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD). Żywność wydawana była przez Spółdzielnię Socjalną „Ewa” z Opoczna na terenie gminy Żarnów w Chełstach. W 2020 roku wydano 482 skierowania dla 1066 osób.

Gmina Żarnów posiada opracowany Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Żarnów na lata 2019-2021 (Uchwała Nr III/16/2018 Rady Gminy Żarnów z dnia 28 grudnia 2018r.), który jest jednym z elementów realizacji postanowień ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Odbiorcami programu są rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, dzieci i młodzież, którym rodzina nie zapewnia należytej opieki, mieszkańcy gminy, przedstawiciele instytucji oraz służb pracujących na rzecz dzieci i rodzin oraz kobiety w ciąży i ich rodziny. Celem głównym Programu jest rozwój zintegrowanego systemu pomocy w zakresie wspierania rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez realizację działań w ramach celów szczegółowych: 1) podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych na rzecz rodziny; 2) wsparcie materialne rodzin z dziećmi o niskich dochodach zagrożonych bezradnością; 3) wspieranie rodzin dysfunkcyjnych i niewydolnych wychowawczo w rozwiązywaniu ich problemów życiowych oraz wzmocnienie i wyzwalanie zasobów tkwiących w rodzinach; 4) wspieranie kobiet w ciąży i rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych. Środki finansowe na realizację Gminnego Programu Wspierania Rodziny pochodzą z budżetu gminy oraz z dotacji celowej z budżetu państwa na realizację zadań własnych gminy.

3.1.5. Niepełnosprawność

Niepełnosprawność to trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych, czyli możliwości czynnego udziału w życiu społeczeństwa z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu danej osoby, powodującej przede wszystkim niezdolność do pracy. Niepełnosprawność członka rodziny może prowadzić do pogorszenia kondycji finansowej rodziny bez względu na jej przynależność społeczno-zawodową. Sytuacja taka spowodowana jest dużymi wydatkami na leczenie i rehabilitację oraz na inne świadczenia będące udziałem rodzin.

Orzecznictwem o niepełnosprawności w odniesieniu do mieszkańców gminy Żarnów zajmuje się Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Opocznie. Według jego danych w latach 2016-2020 liczba osób do 16 roku życia zaliczonych według orzeczenia do niepełnosprawnych ulegała wahaniom, podobnie jak liczba osób w wieku 16 lat i więcej zaliczonych do stopnia niepełnosprawności. W 2020 roku zostało wydanych 13 orzeczeń o niepełnosprawności dla osób do 16 roku życia oraz 138 orzeczeń o niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia. Charakterystykę orzeczeń wydanych dla gminy przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 22. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności dla osób do 16 roku życia w latach 2016-2020 (Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Opocznie)

Rok	Liczba orzeczeń	Płeć		Wiek		
		kobieta	mężczyzna	0-3 lata	4-7 lat	8-16 lat
2016	17	7	10	3	8	6
2017	20	11	9	3	6	11
2018	15	5	10	1	4	10
2019	13	4	9	1	2	10
2020	13	5	8	4	3	6

Tabela 23. Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia w latach 2016-2020 (Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Opocznie)

Rok	Liczba orzeczeń	Stopień niepełnosprawności*			Płeć		Wiek			
		Z	U	L	kobieta	mężczyzna	16-25 lat	26-40 lat	41-60 lat	60 lat i więcej
2016	118	50	52	16	56	62	15	7	48	48
2017	150	51	79	20	86	64	15	10	58	67
2018	144	53	62	29	78	66	12	12	54	66
2019	122	47	59	16	66	56	11	7	50	54
2020	138	56	65	17	50	88	13	13	61	51

* Z – stopień znaczny, U- stopień umiarkowany, L – stopień lekki

Osoby posiadające orzeczenie o niepełnosprawności mogą ubiegać się o świadczenia z pomocy społecznej.

Tabela 24. Liczba rodzin i osób w rodzinie, które uzyskały pomoc z GOPS w Żarnowie z powodu występowania niepełnosprawności w rodzinie w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba rodzin ogółem	74	71	72	53	45
Liczba osób w rodzinach	135	122	122	79	68

Osoby niepełnosprawne mają różnorodne problemy społeczne związane ze swoją niepełnosprawnością. Są to m.in.: problemy ze swobodnym poruszaniem się, dostępem do służby zdrowia, rehabilitacji, świadczeń, dostępem do rynku pracy, niemożnością edukacji na miarę swoich możliwości i predyspozycji (bariery architektoniczne w mieszkaniach i budynkach użyteczności publicznej, brak środków komunikacji) itp. Są to bariery, które nie tylko utrudniają, ale wręcz uniemożliwiają osobom borykającym się z niepełnosprawnością uczestnictwo w normalnym życiu. Głównymi problemami związanymi z bezrobociem niepełnosprawnych są: niższa atrakcyjność osoby niepełnosprawnej na rynku pracy, niedobór stanowisk pracy dla osób z niektórymi schorzeniami (brak zakładów pracy chronionej), niskie wykształcenie i kwalifikacje. Dość poważny problem dla osób niepełnosprawnych stanowią czynniki psychologiczne i społeczne – trudność w akceptacji własnej osoby i schorzeń, brak zrozumienia ze strony otoczenia.

Poza pomocą GOPS osoby niepełnosprawne mogą liczyć na świadczenia i pomoc Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie, które pośredniczy pomiędzy osobą niepełnosprawną a Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). W kompetencjach PFRON znajdują się m.in. zadania: rozdysponowanie środków, likwidacja barier funkcjonalnych, zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny i przedmioty ortopedyczne, organizacja warsztatów terapii zajęciowej, organizacja staży i przygotowania zawodowego, zwrot kosztów tworzenia nowych stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych.

Tabela 25. Dofinansowanie dla osób niepełnosprawnych ze środków PFRON – liczba świadczeń z terenu gminy Żarnów w latach 2016-2020 (PCPR w Opocznie)

Dofinansowanie	2016	2017	2018	2019	2020
do uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	0	3	2	1	2
do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	30	38	21	28	38
do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny	0	0	0	0	1
do likwidacji barier architektonicznych i technicznych	3	10	5	2	3
do sportu, kultury, rekreacji i turystyki	0	1	0	0	0

W celu ograniczenia występowania choćby części problemów z jakimi zmagają się osoby niepełnosprawne, konieczne jest podjęcie działań zmierzających do poprawy sytuacji życiowej tych osób. Mogą one dotyczyć m.in.: zwiększania integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem lokalnym czy likwidacji barier architektonicznych, urbanistycznych i komunikacyjnych.

Rehabilitacją społeczną osób niepełnosprawnych zajmuje się Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie, które prowadzi: dofinansowanie np.: uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych; sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych; zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów, na likwidację barier architektonicznych w komunikowaniu się oraz barier technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych, rehabilitację dzieci i młodzieży, dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej.

Od grudnia 2012 roku od poniedziałku do piątku w godz. 7.30-15.30 w Żarnowie funkcjonują Warsztaty Terapii Zajęciowej dla młodzieży i osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną i fizyczną. Głównym celem Warsztatów jest rehabilitacja, osób z upośledzeniem umysłowym, z dysfunkcją narządu ruchu, chorobą psychiczną i umysłową - poprzez pomoc w osiągnięciu przez uczestnika warsztatu wyższego poziomu niż ten, który ustalono przed rehabilitacją, przy wykorzystaniu wszystkich możliwych metod oddziaływania. Sztandarowym zadaniem Warsztatu Terapii Zajęciowej jest prowadzenie procesu rehabilitacji uczestników tak, by osiągnęli możliwie najlepszy stopień przystosowania do pracy i życia społecznego. Osoby, które chciałyby zostać uczestnikami WTZ muszą posiadać orzeczenie o niepełnosprawności oraz mieć w nim wskazania do uczestnictwa w warsztatach terapii. Muszą się mieścić również w następujących przedziałach wiekowych tj. do 65 lat w przypadku mężczyzn i do 60 lat w przypadku kobiet. Dolna granica wieku to 18 lat, ponieważ do tego wieku istnieje obowiązek nauki szkolnej.

Terapia zajęciowa w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej w 2020 roku odbywała się w grupach 5-cio osobowych w następujących pracowniach terapeutycznych: gospodarstwa domowego, rękodzielniczej, techniczno-stolarskiej, artystycznej, komputerowo-poligraficznej, krawieckiej. W warsztacie działała również sala fizjoterapii i koło florystyczne. Prowadzone były również zajęcia z psychologiem a także zajęcia z doradcą zawodowym w ramach rehabilitacji zawodowej podczas których uczestnicy poznali specyfikę pracy w zawodach związanych z rolnictwem i środowiskiem, w zawodach związanych z bezpieczeństwem i ochroną itp. W 2020 roku z powodu COVID-19 zajęcia z uczestnikami były prowadzone w formie zdalnej za pomocą np. portali społecznościowych, kontaktów telefonicznych, pakietów tworzonych przez pracowników warsztatów oraz innych metod kontaktów niezbędnych do prowadzenia zajęć. W 2020 roku do warsztatów uczęszczało 30 uczestników, w tym 13 osób w wieku 21-29 lat, 7 osób w wieku 30-39 lat,

7 osób w wieku 40-49 lat oraz 3 osoby w wieku 50-59 lat. Odbływały się również dodatkowe zajęcia z rehabilitacji społecznej takie jak:

- udział w przeglądach artystycznych i konkursach – Udział w XVIII Edycji Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego „Sztuka Osób Niepełnosprawnych”, pt. „Tajemnica mojej wyobraźni”
- spotkania integracyjne i zabawy taneczne – bal karnawałowy z podopiecznymi Środowiskowego Domu Samopomocy w Dąbrówce, spotkanie z grupą artystyczną „Galana” z Krakowa,
- spotkania okolicznościowe – Walentynki w WTZ Żarnów, Dzień Kobiet – zabawa taneczna, Dzień Chłopaka w WTZ Żarnów,
- spotkania aktywizacyjne – spotkania aktywizacyjne z doradcą zawodowym,
- wycieczki – wycieczka do Parku Miniatur i Rozrywki w Krajinie, wycieczka do Muzeum Regionalnego w Opocznie, wycieczka do Niebieskich Źródeł i Skansenu Rzeki Pilicy –muzeum na otwartej przestrzeni w Tomaszowie Mazowieckim,
- rekreacja – Wyjazd do Ośrodka Sportu i Rekreacji w Miedznej Murowanej, lekcje jazdy konnej w „Stajni Artystycznej Marcinków” w Marcinkowie, wyprawa Szlakiem mjr Henryka Dobrzańskiego „Hubala” do Anielina, wyjazdy do Kina Helios w Tomaszowie Mazowieckim, dwukrotny wyjazd rekreacyjny do Ośrodka wypoczynkowego w Sielpi,
- trening ekonomiczny w formie gotówkowej i bezgotówkowej i instrumenty motywacyjne.

3.1.6. Uzależnienia i przemoc w rodzinie

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie są problemami społecznymi, które negatywnie wpływają na poczucie bezpieczeństwa społecznego, ogólny stan zdrowia, relacje rodzinne i międzyludzkie, a także zdolność do konkurencji na rynku pracy. Uzależnienia oraz przemoc w rodzinie powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka. Do zadań własnych gminy należy prowadzenie działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień i przemocy w rodzinie oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych. Działania te podejmowane są w oparciu o gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, przy wykorzystaniu zaplanowanych w ich ramach środków finansowych. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie monitoruje zjawiska związane z uzależnieniem od narkotyków i alkoholu: przygotowuje wywiady środowiskowe, udziela rodzinom z problemem uzależnień pomocy psychospołecznej, prawnej i materialnej.

ALKOHOLIZM

Alkoholizm jest jednym z najpoważniejszych problemów społecznych w kraju. Wśród przyczyn popadania w alkoholizm zasadniczą rolę odgrywają uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych i utrata zatrudnienia. Problem alkoholizmu jest tym bardziej poważny, gdyż większość osób nadużywających alkoholu nie poddaje się leczeniu a część z nich nie zdaje sobie sprawy z choroby alkoholowej. Nadużywanie

alkoholu powoduje nie tylko szkody dla zdrowia pijącego ale jest także przyczyną pojawienia się zachowań powodujących szkodliwe następstwa natury emocjonalnej i finansowej na poziomie rodziny i społeczeństwa. Osoba nadużywająca alkoholu dostarcza swoim bliskim wielu niepotrzebnych problemów życiowych, emocjonalnych i finansowych. Problem nadużywania alkoholu jest widoczny na terenie gminy – dotyczy on wielu rodzin. Występują również objawy przemocy domowej związanej z nadużywaniem alkoholu. Szczególnie niepokojące jest zjawisko spożywania alkoholu przez osoby nieletnie. Liczba osób otrzymujących świadczenie z powodu uzależnienia od alkoholu nie jest miarodajnym wskaźnikiem skali zjawiska - rodziny z problemem alkoholizmu mogą otrzymywać świadczenia z innych powodów lub też mogą znajdować się powyżej kryterium dochodowego, według którego przyznaje się pomoc społeczną. Nadużywanie alkoholu w niektórych domach to problem codzienny, w innych ma charakter sporadyczny, okazyjny. Uzależnienie jest też powodem występowania w rodzinach innych dysfunkcji.

Tabela 26. Liczba rodzin i osób w rodzinach, które uzyskały pomoc z GOPS w Żarnowie z powodu występowania zjawiska alkoholizmu w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba rodzin ogółem	23	19	26	18	12
Liczba osób w rodzinach	51	38	56	27	20

Na terenie gminy inicjowaniem działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracją społeczną osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA) w skład której wchodzi osoby przeszkolone w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Podstawowym zadaniem i celem Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest podejmowanie działań zmierzających do ograniczania spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożycia, inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie spożywania tych napojów, przeciwdziałanie i usuwanie następstw nadużywania alkoholu, także wspieranie działalności w tym zakresie organizacji społecznych. Do działań związanych z profilaktyką w sensie ustawowym należy też zaliczyć działania promujące zdrowie, leczenie i rehabilitację, pomoc rodzinie w radzeniu sobie z alkoholizmem jej członka (np. męża, żony, ojca, matki lub brata). Leczenie odwykowe mogą prowadzić tylko specjaliści, zaś terapia pedagogiczna może być prowadzona przez pedagogów, psychologów, lekarzy, nauczycieli ze specjalnością socjoterapia. Podstawowym zadaniem Komisji jest zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem oraz udzielania pomocy rodzinom, w których występują problemy uzależnień. W 2020 roku w ramach dotacji na dofinansowanie zadań własnych bieżących dla Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie na działalność ośrodka Interwencji Kryzysowej i Poradnictwa Rodzinnego raz w miesiącu w wymiarze 3 godzin dyżury pełniła specjalista pracy z rodziną. Na rozmowy do specjalisty kierowani byli podopieczni ośrodka przez pracowników socjalnych.

W 2020 roku odbyły się 4 posiedzenia Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Komisja przeprowadza rozmowy z osobami uzależnionymi motywujące do leczenia, kieruje na terapię do Poradni Leczenia Uzależnień w Opocznie i w razie konieczności kieruje wnioski do Sądu Rejonowego w Opocznie – III Wydział Rodziny i Nieletnich – celem wydania postanowienia o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu w stacjonarnym lub niestacjonarnym zakładzie leczenia odwykowego. W 2020 roku Komisja wystosowała 10 wezwań na rozmowy motywujące do leczenia odwykowego z osobami uzależnionymi. Z tego 3 osoby skierowano na badanie przez biegłego psychologa i psychiatrę celem wydania opinii w przedmiocie uzależnienia alkoholowego.

Zadania GKRPA i działania zawarte są w uchwalanym corocznie Gminnym Programie Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, którego realizatorem jest gmina Żarnów. Głównym celem Programu jest „ograniczenie negatywnych skutków zdrowotnych i społecznych związanych ze spożyciem alkoholu przez mieszkańców Gminy Żarnów oraz ukazywanie młodym ludziom alternatywnych form spędzania czasu wolnego”. Środki finansowe na realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych pochodzą z opłat za korzystanie z zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu sprzedaży lub poza miejscem sprzedaży. Zadania dostosowane są do potrzeb lokalnych oraz zgodne z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi: I. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu. II. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie. III. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży - w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych. IV. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych. V. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego. VI. Wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej. VII .Działalność administracyjna Komisji. W zależności od celu i rodzaju zadania, ściśle współpracuje z instytucjami, organizacjami i innymi jednostkami, w kompetencjach których znajduje się profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych, m.in.: placówkami oświatowymi, Niepublicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej w Żarnowie, Komendą Powiatową Policji w Opocznie, Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Żarnowie oraz organizacjami pozarządowymi i kościołami prowadzącymi statutowe działania na rzecz dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych.

Profilaktyka antyalkoholowa na terenie gminy jest szeroko realizowana, głównie w placówkach oświatowych. Głównym celem prowadzenia programów profilaktycznych przeciw uzależnieniom oraz z innych dziedzin życia społecznego jest kształtowanie postaw

promujących zdrowy i higieniczny tryb życia, nie uleganie negatywnym wpływom środowiska oraz wykształcenie nawyku odmowy i niezgody na postępowania niewłaściwe. Dla ograniczenia zjawiska nadmiernego spożywania alkoholu wskazane jest upowszechnianie wśród lokalnej społeczności zdrowego trybu życia, rozpowszechnianie wiadomości na temat problemu alkoholowego, wspieranie rozwoju dzieci i rodzin, w których występuje problem alkoholizmu, stworzenie możliwości korzystania z pomocy terapeutycznej osób uzależnionych.

NARKOMANIA

Narkomania jest poważną chorobą cywilizacyjną, podobnie jak inne uzależnienia i pozostaje w całkowitej sprzeczności ze zdrowym stylem życia. Narkomania jest nałogiem, czyli wyuczonym i utrwalonym szkodliwym przyzwyczajeniem zażywania środków odurzających, substancji psychoaktywnych, które powodują poważne następstwa zdrowotne oraz zakłócenia życia społecznego. Szerzeniu się narkomanii sprzyja większa powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie, chęć poszukiwania nowych wrażeń i doznań oraz traktowanie narkotyków jako środków umożliwiających ucieczkę od trudności życia codziennego, rozładowanie stresu i konfliktów. Najczęstszymi przyczynami sięgania po narkotyki, zwłaszcza przez dzieci i młodzież są: trudne sytuacje życiowe, poszukiwanie ucieczki od problemów życia codziennego, bezradność życiowa, wpływ grupy rówieśniczej, ciekawość, ukształtowanie w toku wychowania pewnych szczególnych cech osobowości, określanych jako skłonność do nałogów. W chwili obecnej jednak najbardziej powszechne są tzw. „dopalacze”. Ponadto za grupę najbardziej narażoną uznaje się młodzież oraz pokolenie obecnych 30 i 40-latków.

Bardzo ważną rolę w zwalczaniu narkomanii odgrywa edukacja, która uświadamia zagrożenie, a przede wszystkim kształtuje właściwe postawy. W placówkach oświatowych realizuje się szkolne programy profilaktyczne podczas zajęć wychowawczych, plastycznych, humanistycznych, sportowych. Zajęcia dotyczą profilaktyki wszelkich uzależnień: nikotynowych, alkoholowych i narkotykowych. Profilaktyka przynosi najlepsze efekty wtedy, gdy współpracują rodzina, szkoła i całe społeczeństwo. Poszerzając ich umiejętności wychowawcze i wiedzę w zakresie rozpoznawania i ograniczania zagrożeń u młodych ludzi, kształtowania zdrowych wartości zachowań i postaw można zapobiegać przestępczości, problemom szkolnym i rodzinnym, chronić zdrowie.

Głównym celem uchwalonego przez Radę Gminy Żarnów Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii jest podejmowanie kompleksowych działań mających na celu zmniejszenie popytu na narkotyki oraz minimalizowanie problemów społecznych, w tym szkód zdrowotnych wynikających z używania substancji psychoaktywnych.

Realizacja programów profilaktycznych ma na celu kształtowanie właściwych postaw i zachowań obywatelskich młodych osób, przygotowanie ich do życia w rodzinie i we współczesnym świecie oraz kształtowanie środowiska sprzyjającego uczeniu się (rozwijanie motywacji uczniów jako jednej z najważniejszych sił ukierunkujących działania uczniów), wdrażanie dbałości o własne prawa i poszanowanie praw innych, troskę o bezpieczeństwo w każdej sytuacji życiowej, propagowanie aktywnego spędzania wolnego czasu i zdrowego

stylu życia, wspieranie rozwoju fizycznego i zdrowotnego oraz rozwoju intelektualnego i psychicznego ucznia, kształcenie woli ucznia i zaspakajanie potrzeby przeżywania sukcesów. Profilaktyka może być prowadzona poprzez lekcje wychowawcze o różnorodnej tematyce według programów realizowanych w szkole lub indywidualnie przez nauczyciela, spotkania z policjantami w zakresie: bezpieczeństwa, wychowania komunikacyjnego, zagrożenia środkami psychotropowymi, spotkania z fachowcem z zakresu ratownictwa medycznego i pożarowego oraz zasad bezpieczeństwa, profilaktyka zdrowotna prowadzona przez lekarzy i pielęgniarki środowiskowe, szkolne oraz cykle zajęć dla uczniów obejmujące tematykę okresu dojrzewania. W ramach profilaktyki problemowej prowadzi się w gminie również: pozalekcyjne zajęcia sportowe, organizowanie kolonii letnich i zimowych, dofinansowanie wycieczek oraz imprez okolicznościowych. Ważnym elementem realizacji takich działań jest stała pedagogizacja rodziców – uświadamianie im zagrożeń, jakie niesie wiek dojrzewania oraz zagrożeń środowiska. Mimo, iż problem z narkotykami nie jest postrzegany jako jedno z najważniejszych zagrożeń w gminie, jednak jest on obecny, a zagrożenie uzależnieniem jest bardzo duże.

PRZEMOC W RODZINIE

Przemoc w rodzinie oznacza jednorazowe lub powtarzające się umyślne działania na szkodę bliskiej osoby bądź też zaniechanie działań koniecznych do ochrony zdrowia i życia osób najbliższych, a także innych osób zamieszkujących wspólnie lub wspólnie gospodarujących. Przemoc w rodzinie jest z kolei problemem mającym często swoje źródło w uzależnieniach i ubóstwie. Jej ofiarami są niejednokrotnie osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne od sprawcy. Na ogół są to kobiety i dzieci, rzadziej osoby niepełnosprawne, starsze i chore. Podmiotem realizującym zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie jest Zespół Interdyscyplinarny, w skład którego wchodzi przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, kuratorzy sądowi. Celem działania Zespołu Interdyscyplinarnego jest działalność profilaktyczna, informacyjna i pomoc rodzinom w przewyżnianiu trudnych sytuacji życiowych. Do zadań Zespołu należy diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy Żarnów, integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, których przedstawiciele wchodzi w skład Zespołu, podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie, mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku, inicjowanie interwencji w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie, rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym, inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc.

W 2020 roku odbyły się 4 posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego. Od 2011 roku, czyli od początku działalności Zespołu do końca 2020 roku zostało założonych 98 Niebieskich Kart. Przemoc w rodzinie związana jest głównie z nadużywaniem alkoholu. Sytuacja w rodzinie jest monitorowana na bieżąco – 1 raz w miesiącu, pracownik socjalny

i dzielnicowy z Komisariatu Policji w Paradyżu odwiedza rodzinę, w której istnieje podejrzenie stosowania przemocy, osoby uzależnione są kierowane na rozmowę motywującą do leczenia do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Rodziny dotknięte przemocą, znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej obejmowane są pomocą finansową Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, ponadto korzystają z porad specjalistów w Ośrodku Interwencji Kryzysowej i Poradnictwa Rodzinnego przy PCPR w Opocznie, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Opocznie. W ramach współpracy z PCPR raz w miesiącu dyżur pełni specjalista pracy z rodziną. Na rozmowy do specjalisty kierowane są między innymi osoby objęte procedurą Niebieskiej Karty. Według sprawozdania Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gminie Żarnów w 2020r. zostało założonych 9 Niebieskich Kart, ogółem prowadzonych było 12 procedur (ofiarami przemocy było 11 kobiet i 1 mężczyzna), z uwagi na ustanie przemocy w rodzinie zakończono 10 procedur Niebieskiej Karty.

W celu podnoszenia świadomości społecznej i wrażliwości na zjawiska związane z przemocą w rodzinie dla dzieci szkolnych organizowane są przedstawienia i spektakle profilaktyczne oraz warsztaty profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania cyberprzemocy. Ponadto dla uczniów z terenu gminy organizowane są spotkania z policją dotyczące bezpieczeństwa, prowadzone są rozmowy na lekcjach wychowawczych na temat zagrożeń wieku dojrzewania, uzależnień i zachowań ryzykownych. Podczas pogadanek w szkołach z dziećmi i młodzieżą policjanci informują uczniów o prowadzonej kampanii, jej celach, anonimowości, numerze telefonu (infolinia 116 111), jak również o problemach z jakimi dzwonią najczęściej dzieci i młodzież. Uczniowie z terenu gminy uczestniczą w różnych formach spędzania czasu wolnego promujących zachowanie nieagresywne takie jak udział w konkursach, rajdach oraz zajęciach i turniejach sportowych.

W ramach podnoszenia świadomości mieszkańców na stronie internetowej Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej zamieszczone są materiały edukacyjno-informacyjne, w tym o instytucjach udzielających pomocy w sytuacjach doświadczania przemocy w rodzinie, na terenie ośrodka wyłożone są ulotki dotyczące zjawiska przemocy w rodzinie. Gmina realizuje uchwalony przez Radę Gminy Żarnów Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, którego głównym celem jest ograniczenie skali występowania zjawiska przemocy w rodzinie oraz ochrona ofiar przemocy w rodzinie, a także zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy. Program zakłada podjęcie interdyscyplinarnych i kompleksowych działań ukierunkowanych na ochronę osób doświadczających przemocy jak również podejmowanie działań wobec osób przejawiających zachowania agresywne oraz edukowanie społeczeństwa i promowanie zachowań nieagresywnych. Realizacja zamierzeń ujętych w Programie powinna ostatecznie przełożyć się na wzrost poczucia świadomości, że przemoc w rodzinie to nie problem indywidualny lecz społeczny, który poprzez podjęcie wspólnego wysiłku może zostać skutecznie minimalizowany.

3.1.7. Pozostałe problemy pomocy społecznej

Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego

Osoby opuszczające zakłady karne są pod opieką Kuratora Sądowego, otrzymują pomoc społeczną, jeśli same zgłoszą się do Ośrodków Pomocy. Najczęstszą przyczyną otrzymywania zasiłku przez osoby, które opuściły zakład karny jest niemożność znalezienia pracy. W analizowanym okresie z pomocy GOPS w Żarnowie z powodu występowania trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego skorzystały 2 osoby w 2019 roku.

Wystąpienie zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej

Pomoc społeczna udzielana jest również w sytuacjach niezależnych od uwarunkowań społecznych, np.: w chwili wystąpienia sytuacji kryzysowej lub tragicznego w skutkach zdarzenia losowego, klęski żywiołowej. Najczęściej pomoc oferowana jest w formie pieniężnej lub rzeczowej.

Tabela 27. Liczba rodzin i osób w rodzinach, które uzyskały pomoc z GOPS w Żarnowie z powodu zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)

Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba rodzin ogółem	5	1	0	1	3
Liczba osób w rodzinach	17	1	0	2	4

3.2. Instytucje zajmujące się pomocą społeczną

Instytucje, wspomagające działania GOPS w Żarnowie, zajmujące się pomocą społeczną oraz wspomagające mieszkańców na terenie gminy Żarnów oraz w regionie.

Tabela 28. Instytucje pomocy społecznej, bezpieczeństwa i opieki prawnej w regionie (opracowanie własne)

Pełna nazwa organizacji	Podstawowe obszary działań organizacji	Adres
Urząd Gminy w Żarnowie	Główna jednostka administracji samorządowej gminy	ul. Opoczyńska 5, 26-330 Żarnów tel.: 44 757-70-55
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Pomoc społeczna i socjalna dla mieszkańców gminy	ul. Opoczyńska 5, 26-330 Żarnów tel.: 44 757-70-36
Starostwo Powiatowe w Opocznie	Główna jednostka administracji samorządowej powiatu	ul. Kwiatowa 1A, 26-300 Opoczno tel. 44 741-49-00
Powiatowy Urząd Pracy w Opocznie	Pośrednictwo pracy.	ul. Rolna 6, 26-300 Opoczno tel./fax: 44 755-51-00
Komenda Powiatowa Policji w Opocznie	Czuwanie nad bezpieczeństwem mieszkańców	Aleja Dąbrówki 1, 26-300 Opoczno tel. 47 8476-32-11 fax: 47 846-32-09, 47 846-32-58
Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Opocznie	Czuwanie nad bezpieczeństwem mieszkańców	ul. Rolna 1, 26-300 Opoczno tel.: 44 645-32-00
Sąd Rejonowy w Opocznie	Orzecznictwo sądowe	ul. Edmunda Biernackiego 20 26-300 Opoczno tel. 44 755 71 07

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żarnów na lata 2022-2031

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie	Pomoc społeczna, opieka nad dzieckiem i rodziną, rehabilitacja osób niepełnosprawnych	ul. Kwiatowa 1A 26-300 Opoczno tel./fax: 44 736 14 64
Łódzki Urząd Wojewódzki w Łodzi Wydział Rodziny i Polityki Społecznej	Instytucja pomocy społecznej na szczeblu wojewódzkim	ul. Żeromskiego 87 90-502 Łódź tel.: 42 664-20-02, 42 664 -20-03 fax: 42 664-20-51
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Opocznie z filią w Drzewicy	Działania profilaktyczne, diagnostyczne, terapeutyczne, doradcze i konsultacyjne dla dzieci i młodzieży	ul. Armii Krajowej 2, 26-300 Opoczno tel./fax: 44 741-64-62 ul. Staszica 1, 26-300 Drzewica tel./fax: 44 741-65-54
Powiatowa Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Przystań” w Żarnowie	Placówka z 14 miejscami socjalizacyjnymi całodobowej opieki nad dziećmi i młodzieżą	ul. Cicha 1a, 26-330 Żarnów tel./fax: 44 741-60-21
Dom Dziennego Pobytu Senior Wigor w Niemojowicach	Dom dziennego pobytu dla osób nieaktywnych zawodowo w wieku powyżej 60 roku życia z terenu gminy Żarnów	Niemojowice 51, 26-330 Żarnów T el. 887 253-253
Warsztaty Terapii Zajęciowej w Żarnowie	Warsztat terapeutyczny przeznaczony dla osób niepełnosprawnych powyżej 16 roku życia	ul. Przedborska 12, 26-330 Żarnów tel./fax: 44 647-39-54

4. PODSUMOWANIE SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY ŻARNÓW

4.1. Wnioski z diagnozy

Założeniem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żarnów na lata 2022-2031 jest wypracowanie metod podniesienia standardu życia w gminie oraz skutecznego przeciwdziałania rozprzestrzenienia się niekorzystnych zjawisk społecznych. Z przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej w gminie Żarnów wynika:

- główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2020r. to: długotrwała lub ciężka choroba (107 rodzin), ubóstwo (104 rodziny), bezrobocie (50 rodzin), niepełnosprawność (45 rodzin),
- wzrastająca liczba osób w wieku poprodukcyjnym i nasilający się problem ludzi starszych,
- liczba osób otrzymujących wsparcie z zakresu pomocy społecznej (świadczenia pieniężne, rzeczowe i praca socjalna) - ogółem 418 osób ze 177 rodzin w 2020r.,
- pogarszająca się kondycja psychiczna społeczeństwa wywołana skutkami pandemii COVID-19 (zaistniałe zmiany, strach, izolacja)
- zawężenie dostępności do oferty sportowej, kulturalnej i rozrywkowej w związku z pandemią COVID-19,
- współpraca GOPS w Żarnowie z organizacjami pozarządowymi w ramach realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej,
- działania władz gminy zmierzające do poprawy standardu życia mieszkańców i opierające się na zadaniach organizacyjnych (pomoc i doradztwo społeczne, zwiększenia skuteczności podejmowanej pomocy społecznej poprzez szkolenia kadry, ułatwienia w dostępie do urzędów i instytucji, do usług bytowych, mieszkaniowych, intelektualnych, zdrowotnych i kulturalnych, itp.) oraz na zadaniach inwestycyjnych (np.: poprawie warunków lokalowych infrastruktury socjalnej),
- wszelkie działania gminy na polu społecznym mogą być przeprowadzone dzięki wykorzystaniu funduszy pomocowych z Unii Europejskiej.

Na sytuację społeczną w gminie duży wpływ mają czynniki zewnętrzne, np.: stan gospodarki kraju, brak rynków zbytu i nieopłacalność produkcji rolnej oraz konkurencyjność gospodarcza ze strony gmin ościennych. Wszystko to może powodować wzrost frustracji, stagnacji i poczucia beznadziei wśród mieszkańców gminy. Skutki społeczne mogą być poważne, np. wzrost występowania zjawisk patologicznych tj. przemoc domowa, wzrost stosowania używek (alkohol, narkotyki), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Istotnym aspektem, który należy uwzględnić przy wyznaczaniu celów strategicznych jest zmiana w strukturze społeczno-ekonomicznej wywołana pandemią COVID-19. Będzie to bowiem rzutować na rozwój problemów społecznych w perspektywie 2022-2031.

4.2. Analiza SWOT

Na analizę składają się cztery grupy czynników:

- pierwsza grupa to uwarunkowania wewnętrzne, które stanowią **mocne strony** gminnej polityki społecznej; należy je wykorzystywać sprzyjając będą jej wzmocnieniu;
- druga grupa uwarunkowań wewnętrznych to takie, które stanowią **słabe strony** gminnej polityki społecznej; jeśli nie zostaną wyeliminowane lub zminimalizowane będą ją osłabiać;
- trzecią grupą czynników są uwarunkowania zewnętrzne, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale mogą być traktowane jako **szanse**;
- ostatnią grupą są takie uwarunkowania zewnętrzne, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania instytucji gminy, ale mogą stanowić **zagrożenie** dla rozwiązywania problemów społecznych.

Analiza SWOT stanowi syntetyczne ujęcie wskazanych obszarów problemowych oraz stanowi podsumowanie prezentowanej diagnozy i analizy sytuacji społecznej. Stała się ona podstawą do zidentyfikowania i sformułowania podstawowych problemów i zagadnień strategicznych.

Tabela 29. Analiza SWOT dla sytuacji społecznej w gminie Żarnów

Mocne strony	Słabe strony
– Wysokie kwalifikacje i doświadczenie pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej – Doświadczenie instytucji powoływanych do wspierania mieszkańców w rozwiązywaniu problemów społecznych – Dostępność placówek oświatowych oraz obiektów sportowych – Działalność kulturalna, edukacyjna oraz czytelnicza Gminnej Biblioteki Publicznej – Dom Dziennego Pobytu Senior Wigor w Niemojowicach – Zapewnienie wsparcia przez asystenta rodziny – Sprawnie funkcjonujący system pomocy społecznej – Współpraca GOPS z placówkami oświatowymi, placówkami medycznymi, GKRPA, Zespołem Interdyscyplinarnym, parafiami, PCPR, policją i OSP, stowarzyszeniami – Działalność jednostek na rzecz bezpieczeństwa mieszkańców – Aktywność społeczna gminy – Dobra współpraca i zaangażowanie władz samorządowych – Umiejętność pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć adresowanych do społeczności lokalnej	– Starzenie się lokalnej społeczności – systematycznie wzrastająca liczba osób w wieku poprodukcyjnym – Utrwalone uzależnienie osób (długotrwale bezrobotnych, wykluczonych społecznie, niepełnosprawnych) od świadczeń pomocy społecznej powodujące obniżenie aktywności zawodowej – Dysproporcje w społeczeństwie gminy pod względem statusu materialnego i zawodowego, – Mało zróżnicowany rynek pracy – Słabo rozwinięta infrastruktura socjalna gminy (mieszkania chronione, lokale socjalne) – Istniejące bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych – Skrywane w małych społecznościach lokalnych zjawiska przemocy w rodzinie – Brak specjalistycznych usług medycznych – Emigracja za pracą (eurosieroctwo) – Niewystarczający dostęp do systemu wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy psychologicznej, terapeutycznej, prawnej
Szanse	Zagrożenia
– Aktywność władz samorządowych – Pozyskanie środków z Unii Europejskiej oraz innych środków zewnętrznych na współfinansowanie zaplanowanych inwestycji i działań programowych – Wzrost poziomu usług społecznych – Zagwarantowanie możliwości funkcjonowania w społeczeństwie osobom, które nie są w stanie same zadbać o siebie lub potrzebują wsparcia (osoby niepełnosprawne, chore, osoby starsze, zagrożone wykluczeniem społecznym) – Przełamywanie stereotypów dotyczących osób starszych, niepełnosprawnych i ofiar przemocy;	– Dziedziczenie biedy i niezaradności życiowej – Rozluźnienie więzi rodzinnych – Zaniedbania opiekuńcze wobec osób starszych i niepełnosprawnych przez rodziny – Zjawisko wykluczenia społecznego – Pogorszenie sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców na skutek pandemii COVID-19 – Starzenie się społeczeństwa, wzrost liczby osób starszych wymagających wsparcia w zakresie obniżonej sprawności funkcjonalnej – Wrastające zapotrzebowanie na opiekę i usługi świadczone na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych

– Rozbudowa infrastruktury społecznej	– Narastanie zjawisk patologii społecznej w środowisku domowym, szkolnym
– Realizacja programów społecznych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	– Zwiększenie zadań samorządowych bez przekazania środków na realizację nowych zadań
– Tworzenie placówek przeciwdziałających marginalizacji osób starszych, długotrwale chorych i niepełnosprawnych	– Ograniczone środki finansowe w budżecie uniemożliwiające podejmowania inwestycji
– Wzrastająca rola asystentów rodziny w procesie aktywizowania beneficjentów pomocy społecznej	– Zbyt duża częstotliwość zmian w prawie, niespójność przepisów, zmiany interpretacji istniejących przepisów prawnych
– Wykorzystanie potencjału ludzkiego, aktywizacja mieszkańców, kreowanie liderów lokalnych	– Pojawienie się problemu społecznego jakim jest cyberprzemoc
– Kontynuacja współpracy pomiędzy instytucjami społecznymi	– Zawężenie oferty sportowej, kulturalnej i rozrywkowej w związku z pandemią COVID-19
– Wzrost aktywności i świadomości mieszkańców – rozwój organizacji działających w zakresie pomocy społecznej, wspieranie rozwoju gospodarczego	

Skuteczne przeciwdziałanie problemom społecznym musi opierać się na zwiększeniu efektywności przydzielania środków na pomoc społeczną, poprawie standardu życia i dostępności do usług bytowych, urzędowych, mieszkaniowych, intelektualnych, zdrowotnych i kulturalnych dla mieszkańców, doskonaleniu i doskonaleniu zawodowym kadr pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia i bezpieczeństwa, zintegrowaniu, zaktywizowaniu oraz edukacji społeczeństwa, realizacji zamierzeń inwestycyjnych, które mogą być przeprowadzone dzięki wykorzystaniu funduszy pomocowych z Unii Europejskiej. Założeniem głównym jest stworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju gminy Żarnów. Przy wykorzystaniu istniejących zasobów i atutów gminy poprzez właściwe działania inwestycyjne w dziedzinie infrastruktury społecznej i działania organizacyjne – możliwa jest poprawa standardu życia na terenie gminy.

5. CEL GŁÓWNY I CELE POŚREDNIE W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY ŻARNÓW

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żarnów na lata 2022-2031 jest ukierunkowana na racjonalizację polityki społecznej. Poprzez określony w dalszej części dokumentu cel główny, cele strategiczne i cele operacyjne wskazuje na działania, prowadzące do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych, a także definiuje rodzaje oferowanego wsparcia społecznego dla mieszkańców gminy.

Przyczyny najistotniejszych problemów społecznych, które zostały zdiagnozowane w pierwszej części niniejszego opracowania, są w Polsce podobne od kilku lat. Wystąpienie bezprecedensowego zjawiska, jakim jest pandemia COVID-19 uwidoczniała wyłącznie te problemy, a także pogłębiła skutki niektórych z nich. To właśnie bezrobocie, obecność osoby z niepełnosprawnością w gospodarstwie domowym, uzależnienia, wielodzietność czy

niewystarczające zabezpieczenie emerytalne osób starszych są przyczynami wykluczenia społecznego, ubóstwa i niskiej oceny jakości życia.

Wobec powyższego Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żarnów na lata 2021-2031 określa cel główny samorządu w następujący sposób:

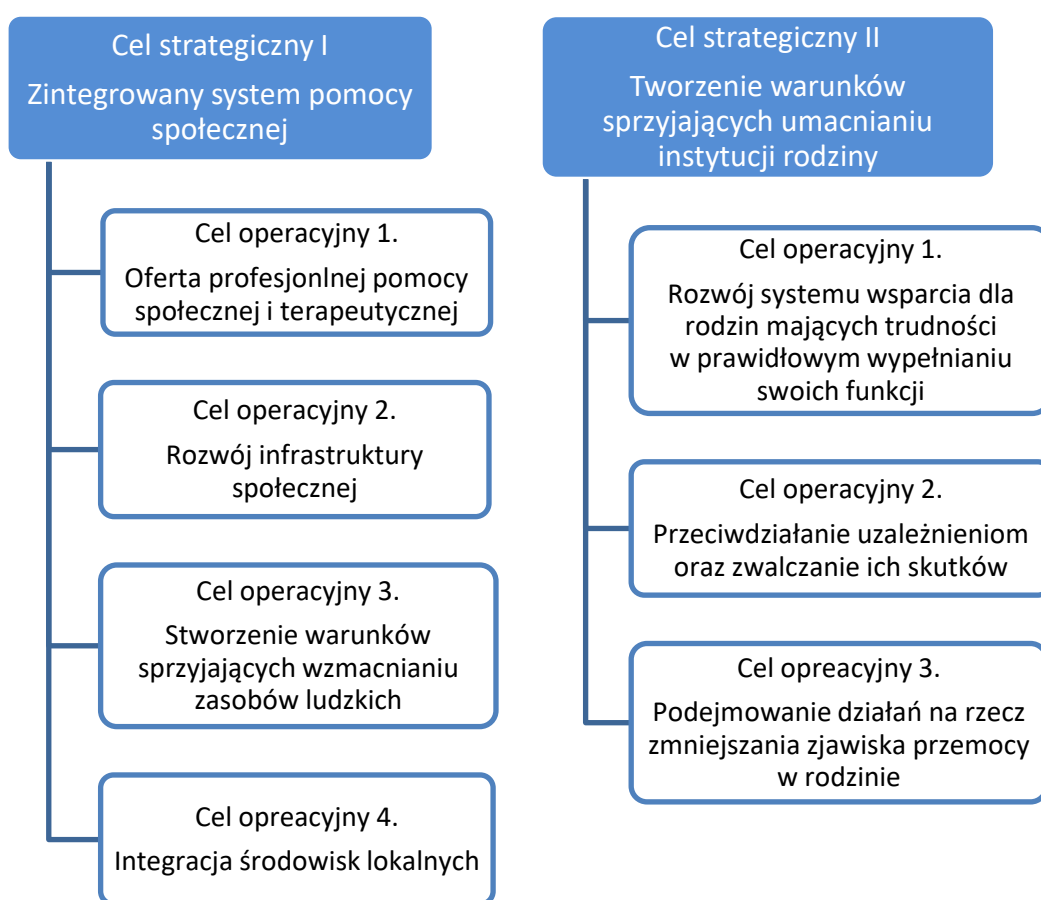
CEL GŁÓWNY:

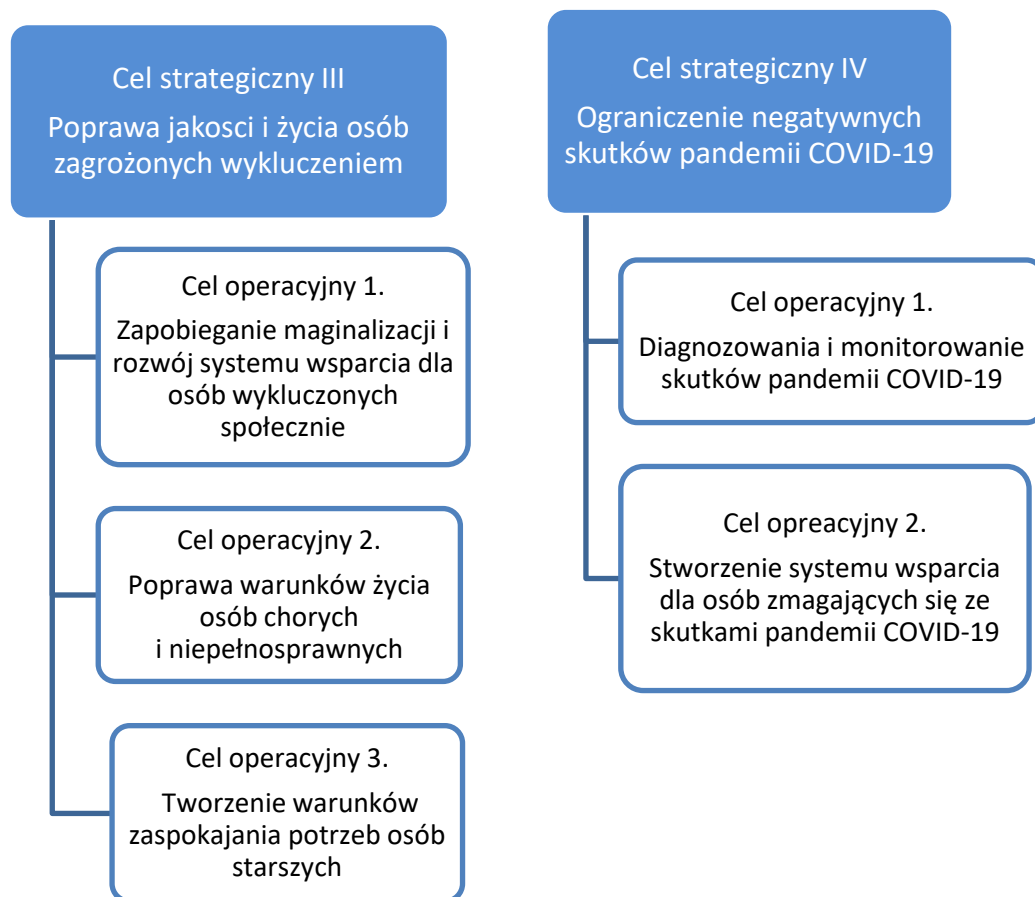
GMINA ŻARNÓW JEST MIEJSCEM PRZYJAZNYM MIESZKAŃCOM, WSPIERAJĄCYM RODZINY I PRZECIWDZIAŁAJĄCYM RÓŻNYM FORMOM WYKLUCZENIA

Punktem wyjścia do szczegółowych rozwiązań przewidzianych w niniejszej Strategii jest określenie zasadniczych obszarów priorytetowych. Proces dążenia do realizacji określonego celu głównego wymaga zdefiniowania celów strategicznych i operacyjnych, umieszczonych poniżej:

CELE STRATEGICZNE:

- I. ZINTEGROWANY SYSTEM POMOCY SPOŁECZNEJ
- II. TWORZENIE WARUNKÓW SPRZYJAJACYCH UMCNIANIU INSTYTUCJI RODZINY
- III. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM
- IV. OGRANICZENIE NEGATYWNYCH SKUTKÓW PANDEMII COVID-19

6. KIERUNKI DZIAŁAŃ W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY ŻARNÓW NA LATA 2022-2031 W UKŁADZIE CELÓW STRATEGICZNYCH I OPERACYJNYCH

CEL STRATEGICZNY I. ZINTEGOWANY SYSTEM POMOCY SPOŁECZNEJ

Cel operacyjny 1. Oferta profesjonalnej pomocy społecznej i terapeutycznej

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partnerzy
Kontynuacja działań z zakresu pomocy społecznej dla osób potrzebujących wsparcia z GOPS i innych instytucji pomocowych w gminie i regionie	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żarnowie Zespół Interdyscyplinarny Komisariat Policji w Paradyżu Organizacje pozarządowe
Świadczenie profesjonalnych usług na rzecz ludności poprzez wszystkie instytucje społeczne (instytucje gminne, opieki zdrowotnej, placówki oświatowe, kulturalne, itp.)	Urząd Gminy w Żarnowie	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie Instytucje i organizacje społeczne
Doskonalenie kadr pomocy społecznej poprzez szkolenia i inne formy doskonalenia zawodowego	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Instytucje i organizacje społeczne
Kontynuacja działań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespołu Interdyscyplinarnego jako komórek rozwiązujących problemy bezpośrednio wśród rodzin i osób mających problemy oraz pomoc w ich rozwiązaniu	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żarnowie Zespół Interdyscyplinarny	Urząd Gminy w Żarnowie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej organizacje pozarządowe Komisariat Policji w Paradyżu
Promocja profilaktyki zdrowia i zwiększenie dostępności usług zdrowotnych na terenie gminy poprzez m.in. organizację okazjonalnych badań i porad specjalistycznych	Urząd Gminy w Żarnowie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Placówki oświatowe Placówki służby zdrowia
Kontynuacja współpracy z różnymi instytucjami wspomagającymi pomoc społeczną w regionie (domy pomocy społecznej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, warsztaty terapii zajęciowej, środowiskowe domy samopomocy itp.)	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Urząd Gminy w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej

Cel operacyjny 2. Rozwój infrastruktury społecznej		
Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partnerzy
Likwidacja barier architektonicznych dla potrzeb osób niepełnosprawnych	Urząd Gminy w Żarnowie	Zarządcy budynków Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie
Modernizacja, termomodernizacja, remonty, dostosowanie obiektów oświatowych, opieki medycznej, obiektów kulturalnych i sportowych itp. do potrzeb mieszkańców	Urząd Gminy w Żarnowie	Zarządcy budynków
Remont, modernizacja i doposażenie obiektów szkolnych na terenie gminy	Urząd Gminy w Żarnowie	Zarządcy budynków
Budowa, modernizacja, oznakowanie miejsc rekreacji i wypoczynku (place zabaw, skwery, ścieżki rowerowe)	Urząd Gminy w Żarnowie	-
Zagospodarowanie miejsc przy obiektach infrastruktury społecznej	Urząd Gminy w Żarnowie	Zarządcy obiektów
Poprawa warunków lokalowych (m.in. poprzez termomodernizację i OZE) placówek sfery społecznej na terenie gminy	Urząd Gminy w Żarnowie	-
Zwiększenie dostępności do zaplecza kulturalnego i sportowego na terenach wiejskich	Urząd Gminy w Żarnowie	Organizacje pozarządowe
Remonty budynków świetlic wiejskich, OSP z terenu gminy Żarnów	Urząd Gminy w Żarnowie	Organizacje pozarządowe
Remont i wyposażenie budynku dla potrzeb Domu Dziennego Pobytu „Senior+”	Urząd Gminy w Żarnowie	Zarządcy obiektów

Cel operacyjny 3. Stworzenie warunków sprzyjających wzmacnianiu zasobów ludzkich		
Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partnerzy
Wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez wsparcie edukacyjne, dofinansowanie zajęć dodatkowych i wyrównawczych, profilaktycznych itp.	Urząd Gminy w Żarnowie Placówki oświatowe	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żarnowie Organizacje pozarządowe
Aktywizacja społeczna i zawodowa osób biernych zawodowo i długotrwale bezrobotnych poprzez kluby aktywizacji, organizowanie projektów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu, szkoleń i kursów doszkalających i przekwalifikujących wraz ze stażem itp.	Powiatowy Urząd Pracy w Opocznie	Urząd Gminy w Żarnowie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie
Wzmocnienie partnerstwa instytucji rynku pracy, instytucji pomocy i integracji społecznej	Urząd Gminy w Żarnowie	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie Powiatowy Urząd Pracy w Opocznie Organizacje pozarządowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żarnów na lata 2022-2031

Organizacja szkoleń dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą, rolników i kursów doszkalających lub zmieniających kwalifikacje	Urząd Gminy w Żarnowie	Organizacje pozarządowe Powiatowy Urząd Pracy w Opocznie
Udzielanie wsparcia osobom poszukującym pracy, organizowanie prac interwencyjnych, robót publicznych, prac społecznie użytecznych, staży oraz wsparcie dla osób rozpoczynających własną działalność przez Powiatowy Urząd Pracy	Powiatowy Urząd Pracy w Opocznie	Urząd Gminy w Żarnowie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie
Zwiększenie dostępu do edukacji, kultury, sportu, rekreacji oraz wspieranie działań z zakresu organizacji czasu wolnego dzieci, młodzieży i całych rodzin	Urząd Gminy w Żarnowie	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie Gminna Biblioteka Publiczna w Żarnowie Organizacje pozarządowe Placówki oświatowe
Tworzenie i doposażenie świetlic aktywizujących lokalną społeczność	Urząd Gminy w Żarnowie	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żarnowie Organizacje pozarządowe
Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji kadr pomocy społecznej oraz instytucji społecznych	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żarnowie Organizacje pozarządowe

Cel operacyjny 4. Integracja środowisk lokalnych

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partnerzy
Organizacja festynów rodzinnych, imprez gminnych (dożynki, powitanie lata itp.) i innych spotkań integrujących mieszkańców	Urząd Gminy w Żarnowie	Organizacje pozarządowe Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej
Zachęcanie mieszkańców gminy do udziału w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych – samoorganizowania się, pomocy sąsiedzkiej oraz tworzenia organizacji działających na rzecz społeczności lokalnej. Promocja idei wolontariatu oraz pomocy sąsiedzkiej	Urząd Gminy w Żarnowie	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie Organizacje pozarządowe
Wspieranie działalności Kół Gospodyń Wiejskich oraz promowanie lokalnego folkloru i tradycji	Gminna Biblioteka Publiczna w Żarnowie Urząd Gminy w Żarnowie	Organizacje pozarządowe Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej

Aktywizacja społeczeństwa do działań na rzecz poprawy warunków społecznych w gminie – wspieranie organizacyjne, prawne i lokalowe powstających i istniejących organizacji pozarządowych, fundacji i stowarzyszeń	Urząd Gminy w Żarnowie	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie Organizacje pozarządowe
Propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych	Urząd Gminy w Żarnowie	Organizacje pozarządowe Placówki oświatowe Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej

CEL STRATEGICZNY II. TWORZENIE WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH UMACNIANIU INSTYTUCJI RODZINY

Cel operacyjny 1. Rozwój systemu wsparcia dla rodzin mających trudności z prawidłowym wypełnianiem swoich funkcji

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partnerzy
Współpraca asystenta rodziny z rodzinami przeżywającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizowanie dla nich szkoleń	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej Organizacje pozarządowe
Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Żarnów na lata 2019-2021	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Urząd Gminy w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej Organizacje pozarządowe
Realizacja świadczeń pomocy rodzinom dysfunkcyjnym, zgodnie z obowiązującymi przepisami, w tym realizacja zadań z zakresu wsparcia asystenta rodziny oraz pieczy zastępczej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej Organizacje pozarządowe
Poszerzenie systemu udzielania pomocy w zakresie potrzeb mieszkaniowych osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym	Urząd Gminy w Żarnowie	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej Organizacje pozarządowe
Diagnozowanie i monitorowanie sytuacji w rodzinach w celu zapobiegania zjawiskom ubóstwa (zwłaszcza tzw. „ubóstwa dziedzicznego”) i niezaradności oraz	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej Organizacje pozarządowe

kontynuacja udzielania pomocy przez GOPS rodzinom pozostającym w trudnej sytuacji materialnej (pomoc materialno-finansowa dla osób i rodzin znajdujących się w trudnych warunkach życiowych)		
Integrowanie i koordynowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w gminie poprzez stałą współpracę placówek oświatowych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej i ochrony zdrowia, policji, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, organizacji pozarządowych i kościoła.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Urząd Gminy w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej Organizacje pozarządowe
Realizacja programów wspierania rodzin wielodzietnych w formie Karty Dużej Rodziny i programu „Posiłek w szkole i w domu” oraz wdrażanie innych inicjatyw wspierających rodziny	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Urząd Gminy w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej organizacje pozarządowe
Prowadzenie działalności w świetlicach wiejskich. Organizowanie czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, w tym w czasie wolnym od nauki (wakacje, ferie zimowe) i tworzenie warunków spędzania wolnego czasu pozaszkolnego przez dzieci i młodzież	Placówki oświatowe Gminna Biblioteka Publiczna w Żarnowie	Urząd Gminy w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej Organizacje pozarządowe
Cel operacyjny 2. Przeciwdziałanie uzależnieniom i zwalczanie ich skutków		
Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partnerzy
Udzielanie rodzinom, w których występują problemy uzależnień pomocy terapeutycznej, prawnej i zdrowotnej oraz ochrony przed przemocą (pomoc dla osób uzależnionych, jak również ich rodzin - eliminacja społecznych skutków uzależnień)	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Urząd Gminy w Żarnowie Gminny Ośrodek Pomocy w Żarnowie Instytucje opieki zdrowotnej
Realizacja Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnego Programu Przeciwdziałaniu Narkomanii	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Urząd Gminy w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej organizacje pozarządowe Komisariat Policji w Paradyżu
Propagowanie abstynencji, zdrowego stylu życia, wolnego od alkoholu, narkotyków szczególnie wśród dzieci i młodzieży	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Gminny Ośrodek Pomocy w Żarnowie Instytucje opieki zdrowotnej Placówki oświatowe
Edukacja skierowana do rodziców w zakresie nabywania umiejętności	Gminna Komisja Rozwiązywania	Urząd Gminy w Żarnowie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żarnów na lata 2022-2031

rozpoznawania zagrożeń i uzależnień u dzieci i młodzieży	Problemów Alkoholowych	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie, placówki oświatowe Instytucje opieki zdrowotnej
Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych kadr współpracujących z osobami borykającymi się z problemem uzależnienia	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Urząd Gminy w Żarnowie Gminny Ośrodek Pomocy w Żarnowie Instytucje opieki zdrowotnej
Działania profilaktyczne w celu ograniczania zjawisk uzależnień od alkoholu i narkotyków oraz związanych z nimi dysfunkcji rodziny	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej organizacje pozarządowe Komisariat Policji w Paradyżu
Wspieranie działań Grupy AA „Nadzieja”	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Urząd Gminy w Żarnowie

Cel operacyjny 3. Podejmowanie działań na rzecz zmniejszenia zjawiska przemocy w rodzinie

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partnerzy
Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Zespół Interdyscyplinarny Komisariat Policji w Paradyżu Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej
Realizowanie pomocy dla osób dotkniętych przemocą w formie poradnictwa specjalistycznego, terapii, wsparcia instytucjonalnego i udzielenia schronienia	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Zespół Interdyscyplinarny Komisariat Policji w Paradyżu Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej Instytucje opieki zdrowotnej
Monitorowanie środowisk zagrożonych przemocą w rodzinie i współpraca instytucji pomocy społecznej m.in. poprzez realizację procedury „Niebieskie Karty”	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Zespół Interdyscyplinarny Komisariat Policji w Paradyżu Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej Organizacje pozarządowe
Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych kadr pracujących na rzecz wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz pracujących z osobami	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Zespół Interdyscyplinarny Komisariat Policji w Paradyżu

pokrzywdzonymi i osobami stosującymi przemoc		Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej Instytucje opieki zdrowotnej
Edukacja społeczna na temat zjawiska przemocy w rodzinie	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Zespół Interdyscyplinarny Komisariat Policji w Paradyżu Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej Organizacje pozarządowe
Prowadzenie działań informacyjnych, edukacyjnych i społecznych wśród społeczności gminy, w tym: prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych adresowanych do ogółu dorosłych dotyczących rozwoju dzieci, ich potrzeb, rozwiązywania problemów bez stosowania przemocy oraz podnoszenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Urząd Gminy w Żarnowie Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Zespół Interdyscyplinarny Komisariat Policji w Paradyżu Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej Instytucje opieki zdrowotnej
Realizacja programów edukacyjnych dla dzieci i młodzieży na temat praw dzieci, komunikacji, asertywności, rozwiązywania problemów bez przemocy oraz zachęcanie do zwrócenia się o pomoc, jeśli są krzywdzone.	Placówki oświatowe Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Urząd Gminy w Żarnowie Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Zespół Interdyscyplinarny Komisariat Policji w Paradyżu Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej

CEL STRATEGICZNY III. POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM

Cel operacyjny 1. Zapobieganie marginalizacji i rozwój systemu wsparcia osób wykluczonych społecznie

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partnerzy
Diagnozowanie potrzeb i możliwości wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, czyli środowisk dziedziczących ubóstwo lub patologie, osób z niepełnosprawnością, długotrwale chorych i osób w podeszłym wieku	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Urząd Gminy w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej Organizacje pozarządowe Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie

Poprawa jakości życia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez działania wspierające i aktywizujące	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Urząd Gminy w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej Organizacje pozarządowe
Podejmowanie działań profilaktycznych skierowanych do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym w zakresie kompleksowej informacji o możliwościach otrzymania pomocy	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Urząd Gminy w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej Organizacje pozarządowe
Dbanie o klimat służący racjonalizowaniu postaw społecznych wobec osób/rodzin borykających się z problemami i uzyskiwaniu aprobaty społecznej dla udzielania im wsparcia	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Urząd Gminy w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej Organizacje pozarządowe

Cel operacyjny 2. Poprawa warunków życia osób chorych i niepełnosprawnych		
Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partnerzy
Stworzenie kompleksowego i długookresowego programu wsparcia dla osób niepełnosprawnych i przewlekle chorych	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie Warsztaty Terapii Zajęciowej Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej
Umożliwienie osobom niepełnosprawnym zdobywania kompetencji społecznych i zawodowych w zależności od rodzaju i stopnia niepełnosprawności	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Żarnowie	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie Urząd Gminy w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej
Realizacja przedsięwzięć z zakresu integracji i aktywizacji społeczno-zawodowej, tworzenie warunków sprzyjających zaradności i samodzielności osób niepełnosprawnych i kształtowanie ich pozytywnego wizerunku na rynku pracy	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Żarnowie	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie Urząd Gminy w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej
Podnoszenie wiedzy, kwalifikacji oraz umiejętności komunikacyjnych osób współpracujących z osobami niepełnosprawnymi	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie Urząd Gminy w Żarnowie Warsztaty Terapii Zajęciowej Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej
Włączanie potencjału rodziny i bliskiego otoczenia oraz wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej w działania wspomagające na rzecz osób chorych i niepełnosprawnych	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opocznie Warsztaty Terapii Zajęciowej

		Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej
Wsparcie dla rozwoju aktywnych form spędzania czasu wolnego przez osoby niepełnosprawne polegających m.in. na organizacji imprez, spotkań integracyjnych, zajęć	Urząd Gminy w Żarnowie	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opcznie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie Warsztaty Terapii Zajęciowej Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej
Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych	Urząd Gminy w Żarnowie	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Opcznie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie Warsztaty terapii zajęciowej Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej Organizacje pozarządowe

Cel operacyjny 3. Tworzenie warunków zaspokajania potrzeb osób starszych

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partnerzy
Realizacja programów w zakresie profilaktyki i ochrony zdrowia seniorów, oraz zapewnienie im dostępu do usług zdrowotnych, diagnostycznych i rehabilitacji	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Żarnowie Wiejski Ośrodek Zdrowia w Skórkowicach	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej
Udzielanie przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Urząd Gminy w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej
Rozwijanie usług opiekuńczych dla seniorów w ich środowisku zamieszkania, obejmujących m.in. pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną oraz zapewnienie kontaktów z otoczeniem	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Urząd Gminy w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej organizacje pozarządowe
Promowanie wśród lokalnej społeczności a także w środowisku osób starszych, aktywnych postaw oraz samopomocy, pomocy sąsiedzkiej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Urząd Gminy w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej organizacje pozarządowe
Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz seniorów	Urząd Gminy w Żarnowie	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie

Gminne jednostki organizacyjne
realizujące zadania społeczne
w ramach działalności statutowej
organizacje pozarządowe

CEL STRATEGICZNY IV. OGRANICZENIE NEGATYWNYCH SKUTKÓW PANDEMII COVID-19

Cel operacyjny 1. Diagnozowanie i monitorowanie skutków pandemii COVID-19

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partnerzy
Monitorowanie poziomu ubóstwa	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie	Urząd Gminy w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej

Cel operacyjny 2. Stworzenie systemu wsparcia dla osób zmagających się ze skutkami pandemii COVID-19

Kierunki działań	Instytucja koordynująca	Partnerzy
Organizowanie wydarzeń na rzecz integracji lokalnej społeczności	Urząd Gminy w Żarnowie	Gminna Biblioteka Publiczna w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej
Wsparcie finansowe lub rzeczowe uczniów wykluczonych cyfrowo	Urząd Gminy w Żarnowie	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie Gminne jednostki organizacyjne realizujące zadania społeczne w ramach działalności statutowej organizacje pozarządowe

7. WDRAŻANIE, ZARZĄDZANIE I MONITORING REALIZACJI „STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY ŻARNÓW NA LATA 2022-2031”

7.1. Wdrażanie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żarnów na lata 2022-2031 wyznacza cele, kierunki działań oraz interwencji mających prowadzić do wzmocnienia spójności społecznej w gminie, poprzez aktywizowanie i włączanie społeczne osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem. Przedstawione w dokumencie założenia mogą być osiągnięte jako efekt długoterminowej współpracy wielu instytucji i środowisk lokalnych.

Strategia jest dokumentem otwartym na zmiany i wzbogacenie treści w niej zawartych wynikające z prowadzonego monitoringu zjawisk społecznych. Aktualizacje dokumentu są istotne dla adekwatnego programowania działań uwzględniając aktualną sytuację społeczną, ekonomiczną i gospodarczą. Elastyczne reagowanie pozwoli na efektywne wdrażanie ukierunkowane na osiągnięcie wskazanych rezultatów. Strategia zostanie przyjęta w formie Uchwały Rady Gminy. We wprowadzaniu w życie poszczególnych działań uczestniczyć będą jednostki gminne oraz powiatowe w szczególności:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie,
- Powiatowy Urząd Pracy w Opocznie,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Żarnowie,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny,
- Komisariat Policji w Paradyżu,
- Warsztaty Terapii Zajęciowej w Żarnowie,
- Dom Dziennego Pobytu Senior Wigor w Niemojowicach,
- Powiatowa Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Przystań” w Żarnowie,
- placówki oświatowe z terenu gminy,
- placówki ochrony zdrowia z terenu gminy,
- placówki kultury, sportu i rekreacji,
- działające fundacje, stowarzyszenia na rzecz rozwoju regionu.

7.2. Monitoring

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żarnów na lata 2022-2031 określa kierunki postępowania, stanowiąc wyzwanie dla całej społeczności lokalnej oraz wszystkich instytucji publicznych i niepublicznych działających na polu polityki społecznej na terenie gminy. Podstawą skutecznego wdrażania będzie monitoring i ocena realizacji założonych celów. Monitorowanie polegać będzie na gromadzeniu i analizie danych, co pozwoli ocenić skuteczność wdrażanych działań. Posłuży do badania i weryfikacji stopnia

osiąganych w toku postępowania wskaźników i założeń umożliwiając efektywne wdrażanie ukierunkowane na zaspokajanie potrzeb środowiska lokalnego.

Monitoring prowadzony będzie na bieżąco przez realizatorów merytorycznych poszczególnych zadań, natomiast ocena stopnia realizacji i osiągnięcia efektów dokonywana będzie corocznie przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie.

Ważnym elementem monitoringu będą wskaźniki określone w strategii odnoszące się do poszczególnych celów szczegółowych. Będą one monitorowane z wykorzystaniem obecnie funkcjonujących dokumentów sprawozdawczych w tym m.in. Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, rocznego sprawozdania z działalności GOPS i innych.

Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku zmiany regulacji prawnych, bądź też narastanie niektórych problemów społecznych.

7.3. Wskaźniki

W celu oceny wdrażanych działań wykorzystywane będą wskaźniki ilościowe i jakościowe odzwierciedlające ważne wartości zakładane do osiągnięcia celów, są to m.in.

Cel strategiczny I. Zintegrowany system pomocy społecznej

Cel operacyjny 1. Oferta profesjonalnej pomocy społecznej i terapeutycznej

- ✓ Liczba osób korzystających z pomocy GOPS
- ✓ Liczba osób korzystających z pomocy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespołu Interdyscyplinarnego
- ✓ Liczba pracowników pomocy społecznej uczestniczących w szkoleniach
- ✓ Liczba porad udzielanych w specjalistycznych placówkach

Cel operacyjny 2. Rozwój infrastruktury społecznej

- ✓ Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej i w mieszkaniach osób niepełnosprawnych
- ✓ Liczba obiektów użyteczności publicznej poddanych modernizacji zwiększającej ich funkcjonalność
- ✓ Liczba osób korzystających z form wsparcia dla seniorów
- ✓ Liczba powstałych obiektów sportowych, miejsc służących rekreacji, placów zabaw

Cel operacyjny 3. Stworzenie warunków sprzyjających wzmocnieniu zasobów ludzkich

- ✓ Liczba osób bezrobotnych w gminie
- ✓ Liczba osób korzystających z aktywnych form pomocy
- ✓ Liczba funkcjonujących w gminie świetlic wiejskich
- ✓ Liczba nowych działań w ofercie kulturalnej
- ✓ Liczba uczestników poszczególnych działań
- ✓ Liczba inicjatyw podejmowanych na rzecz edukacji dzieci i młodzieży
- ✓ Liczba pracowników instytucji społecznych uczestniczących w różnych formach edukacyjnych
- ✓ Liczba zrealizowanych programów edukacyjnych skierowanych do osób i rodzin dotkniętych problemami społecznymi

Cel operacyjny 4. Integracja środowisk lokalnych

- ✓ Liczba imprez w kalendarzu gminnym
- ✓ Liczba stowarzyszeń, fundacji działających w gminie i/lub realizujących zadania publiczne
- ✓ Liczba i rodzaj wspólnych inicjatyw realizatorów
- ✓ Liczba liderów lokalnych
- ✓ Liczba wolontariuszy
- ✓ Liczba form aktywności związanej z folklorem i tradycjami gminy

Cel strategiczny II. Tworzenie warunków sprzyjających umacnianiu instytucji rodziny

Cel operacyjny 1. Rozwój systemu wsparcia dla rodzin mających trudności z prawidłowym wypełnianiem swoich funkcji

- ✓ Liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba udzielonych porad
- ✓ Liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej
- ✓ Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny
- ✓ Liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu bezrobocia, ubóstwa
- ✓ Liczba osób objętych świadczeniami w formie dofinansowania posiłku
- ✓ Liczba zajęć pozaszkolnych, imprez sportowych, kulturalnych itp. organizowanych dla dzieci i młodzieży
- ✓ Liczba dzieci objętych pomocą pieczy zastępczej

Cel operacyjny 2. Przeciwdziałanie uzależnieniom i zwalczanie ich skutków

- ✓ Liczba osób poddanych leczeniu uzależnień
- ✓ Liczba podmiotów realizujących programy profilaktyczne
- ✓ Liczba i zakres realizowanych programów profilaktycznych
- ✓ Liczba rodzin w których występują problemy uzależnień objętych pomocą terapeutyczną

- ✓ Liczba pracowników pomocy społecznej uczestniczących w szkoleniach
- ✓ Liczba porad specjalistycznych dla rodzin dysfunkcyjnych

Cel operacyjny 3. Podejmowanie działań na rzecz zmniejszania zjawiska przemocy w rodzinie

- ✓ Liczba przeprowadzonych interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- ✓ Liczba prowadzonych procedur „Niebieskie Karty”,
- ✓ Liczba podmiotów realizujących programy profilaktyczne
- ✓ Liczba porad specjalistycznych dla rodzin z problemem przemocy
- ✓ Liczba pracowników pomocy społecznej uczestniczących w szkoleniach

Cel strategiczny III. Poprawa jakości i życia osób zagrożonych wykluczeniem

Cel operacyjny 1. Zapobieganie marginalizacji i rozwój systemu wsparcia osób wykluczonych społecznie

- ✓ Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych Liczba zrealizowanych działań profilaktycznych skierowanych do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym
- ✓ Liczba form wsparcia osób niepełnosprawnych

Cel operacyjny 2. Poprawa warunków życia osób chorych i niepełnosprawnych

- ✓ Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi, umieszczonych w DPS
- ✓ Liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w aktywizacji zawodowej
- ✓ Liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej

Cel operacyjny 3. Tworzenie warunków zaspokajania potrzeb osób starszych

- ✓ Liczba podmiotów i inicjatyw w zakresie wspomagania osób starszych
- ✓ Liczba osób korzystających z form wsparcia dla seniorów i osób niepełnosprawnych

Cel strategiczny IV. Ograniczenie negatywnych skutków pandemii COVID-19

Cel strategiczny 1. Diagnozowanie i monitorowanie skutków pandemii COVID-19

- ✓ Liczba osób ubogich

Cel strategiczny 2. Stworzenie systemu wsparcia dla osób zmagających się ze skutkami pandemii COVID-19

- ✓ Liczba osób korzystających ze wsparcia
- ✓ Liczba zorganizowanych wydarzeń
- ✓ Liczba uczniów, którym udzielono wsparcia

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żarnów na lata 2022-2031 minimum raz poddana będzie przeglądowi, podczas którego analizie poddany będzie proces realizacji celów: analiza działania/zadania, harmonogram realizacji oraz osiąganych wskaźników. W przypadku zaistnienia nowych okoliczności powodujących konieczność zmian w dokumencie, zapisy w w/w Strategii zostaną odpowiednio zaktualizowane i przedstawione Radzie Gminy Żarnów do zatwierdzenia.

7.4. Ramy finansowe oraz źródła finansowania

Polityka społeczna, wspieranie rodzin, zapobieganie ubożeniu społeczeństwa, przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu, podnoszenie jakości życia mieszkańców gminy oraz przedsięwzięcia w zakresie rozwiązywania problemów społecznych obejmują jedną z ważniejszych sfer działania społecznego. Wśród zadań publicznych gminy obszar ten zajmuje priorytetowe miejsce, co dotychczas gwarantowało możliwość pozyskania środków na realizację zadań z zakresu polityki i pomocy społecznej. Kierunki kształtowania polityki społecznej na najbliższe lata nie przewidują zasadniczych zmian w finansowaniu działań ośłonowych o charakterze socjalnym, co pozwala mieć gwarancję częściowego ich finansowania z budżetu państwa.

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w Strategii jest finansowanie wskazanych zadań. Zaplanowane do wdrożenia działania finansowane będą zarówno ze środków własnych jednostki samorządowej, jak również środków zewnętrznych. Mając na uwadze ograniczone możliwości budżetowe gminy, ważnym zadaniem jest wypracowanie mechanizmów, pozwalających na łączenie środków z różnych źródeł. Nie bez znaczenia w całości finansowania działań Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żarnów na lata 2022-2031 może być udział funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych. Zadania Strategii realizowane będą adekwatnie do możliwości finansowych jednostki samorządowej w danym roku budżetowym, z uwzględnieniem środków zewnętrznych. Podstawowymi źródłami środków, z których mogą korzystać samorządy dla realizacji programów pomocy społecznej są:

- budżet państwa w realizacji zadań nałożonych na gminy ustawowo,
- środki wewnętrzne: budżety samorządów gminnych, powiatowych, wojewódzkich,
- środki zewnętrzne, m.in.: Europejski Fundusz Społeczny (EFS), Fundusz Pracy,
- fundusze pomocowe Unii Europejskiej,
- środki stowarzyszeń, fundacji i organizacji pozarządowych.

Największy udział w realizacji działań strategicznych przypada jednak funduszom samorządu gminy, wzmocnionym potencjałem innych podmiotów wspierających realizację zadań na rzecz mieszkańców gminy. Środki finansowe niezbędne do wdrażania działań strategii mogą pochodzić ze środków na ustawową realizację zadań publicznych, statutową działalność instytucji i organizacji (np. organizacji pozarządowych) lub grantów pozyskanych na realizację konkretnych programów lub projektów.

Budżet planowany na realizację Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żarnów na lata 2022-2031 będzie oszacowany w okresach rocznych. Zakłada się, że wydatki na realizację celów strategicznych oscylować będą corocznie w granicach zbliżonych do wydatków za rok 2021 z niewielkim wzrostem dla celów, które są nakierowane na poprawę sytuacji materialnej mieszkańców gminy.

Jednostką odpowiedzialną za wdrażanie i zarządzanie Strategią jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarnowie.

8. ZAKOŃCZENIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żarnów na lata 2022-2031 pozwoli na systematyczne i planowe dążenie do osiągnięcia wytyczonych celów strategicznych. Zastosowane w dokumencie rozwiązania koncentrują się wokół problemów wykluczenia społecznego, a ich finalnym efektem ma być wzrost spójności społecznej gminy, poprzez aktywizowanie tych kategorii mieszkańców, którzy obecnie są beneficjentami różnych form instytucjonalnej pomocy. Realizacja Strategii powinna więc przyczynić się do budowania w gminie nowoczesnego modelu polityki społecznej, w której nacisk położony będzie na procesy włączania społecznego i readaptacji mieszkańców należących do grup ryzyka. Ważnym w tym kontekście zadaniem jest stałe rozwijanie sektora coraz bardziej zróżnicowanych i zarazem wyspecjalizowanych usług społecznych oraz zwiększanie ich dostępności, jak również wypracowanie modelu współpracy (partnerstwa lokalnego) pomiędzy wieloma podmiotami, które działają na rzecz środowisk i grup defaworyzowanych. Oba wątki (współpraca między podmiotami i konieczność przechodzenia od pomocy w postaci świadczeń finansowych na rzecz usług społecznych oferowanych osobom wymagającym wsparcia) mają szczególne znaczenie dla minimalizowania problemów w sferze szeroko rozumianej polityki społecznej.

Niniejsza Strategia wyznacza ramy działań sprzyjających eliminowaniu problemów społecznych i pozwala zbudować fundamenty dobrych praktyk w tym zakresie. To jednak, na ile zostaną zrealizowane jej zapisy, zależy nie tylko od władz gminnych. Rzeczywista zmiana warunkowana jest autentycznym zaangażowaniem różnych podmiotów i współpracą na wielu płaszczyznach. Do realizacji założeń przyjętych w strategii niezbędne będą środki finansowe, również środki pomocowe z programów UE. Od ich pozyskania zależy możliwość realizacji w zakładanych ramach czasowych znacznej liczby planowanych działań. Strategia ma więc pobudzać do aktywności zarówno organizacje, instytucje i inne środowiska działające w obszarze polityki społecznej, jak i mobilizować do działania samych mieszkańców gminy. Eliminowanie problemów społecznych, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i budowanie wspólnoty lokalnej stanowi bowiem wyzwanie dla całej społeczności i w efekcie prowadzić ma do poprawy jakości i warunków życia wszystkich członków lokalnej zbiorowości, a nie tylko osób i rodzin z grup ryzyka.

Spis tabel, wykresów

Spis tabel

Tabela 1. Liczba ludności w Gminie Żarnów w latach 2016-2020 (dane GUS).....	17
Tabela 2. Zmiany liczby ludności Gminy Żarnów według ekonomicznych grup wieku na przestrzeni lat 2016-2020 (dane GUS)	18
Tabela 3. Działalność placówek opieki zdrowotnej w latach 2016-2020 (SPZOZ Żarnowie).....	19
Tabela 4. Dane dotyczące przestępstw popełnianych na terenie gminy w latach 2016-2020 (Komisariat Policji w Paradyżu)	20
Tabela 5. Informacje o szkołach podstawowych na terenie gminy (rok szkolny 2020/2021 - Urząd Gminy w Żarnowie)	21
Tabela 6. Zajęcia dodatkowe i programy realizowane przez szkoły w gminie Żarnów	22
Tabela 7. Poziom bezrobocie w gminie Żarnów w latach 2016-2020 (PUP Opoczno)	24
Tabela 8. Bezrobotni według wieku w gminie Żarnów w latach 2016-2020 (PUP Opoczno).....	25
Tabela 9. Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy w gminie Żarnów w latach 2016-2020 (PUP Opoczno)	25
Tabela 10. Bezrobotni według wykształcenia w gminie Żarnów w latach 2016-2020 (PUP Opoczno).....	26
Tabela 11. Rodzaje pomocy udzielanej bezrobotnym w latach 2016-2020 (PUP Opoczno).....	26
Tabela 12. Liczba rodzin i osób objętych pomocą w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)	29
Tabela 13. Liczba rodzin i osób w rodzinie, które uzyskały pomoc z GOPS w Żarnowie w latach 2016-2020 wg powodu jej przyznawania zgodnie z ustawą o pomocy społecznej (GOPS w Żarnowie)	30
Tabela 14. Środki finansowe na opiekę społeczną wg źródeł pochodzenia (GOPS w Żarnowie)	32
Tabela 15. Główne świadczenia z pomocy społecznej w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)	33
Tabela 16. Liczba rodzin i osób z terenu gminy objętych pomocą GOPS w Żarnowie z powodu bezdomności w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)	36
Tabela 17. Liczba rodzin i osób w rodzinach, które uzyskały pomoc z GOPS w Żarnowie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2016-2019 (GOPS w Żarnowie)	36
Tabela 18. Dane dotyczące sieroctwa i rodzin zastępczych na terenie gminy Żarnów (PCPR w Opocznie)	37
Tabela 19. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie).....	39
Tabela 20. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w gminie w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)	40
Tabela 21. Świadczenia wychowawcze (500+) wypłacane rodzinom z terenu gminy Żarnów w okresie 04.2016-12.2020 (GOPS w Żarnowie)	41
Tabela 22. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności dla osób do 16 roku życia w latach 2016-2020 (Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Opocznie)	42
Tabela 23. Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności dla osób powyżej 16 roku życia w latach 2016-2020 (Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Opocznie)	42
Tabela 24. Liczba rodzin i osób w rodzinie, które uzyskały pomoc z GOPS w Żarnowie z powodu występowania niepełnosprawności w rodzinie w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie).....	43
Tabela 25. Dofinansowanie dla osób niepełnosprawnych ze środków PFRON – liczba świadczeń z terenu gminy Żarnów w latach 2016-2020 (PCPR w Opocznie)	43
Tabela 26. Liczba rodzin i osób w rodzinach, które uzyskały pomoc z GOPS w Żarnowie z powodu występowania zjawiska alkoholizmu w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)	46

Tabela 27. Liczba rodzin i osób w rodzinach, które uzyskały pomoc z GOPS w Żarnowie z powodu zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)	51
Tabela 28. Instytucje pomocy społecznej, bezpieczeństwa i opieki prawnej w regionie (opracowanie własne) .	51
Tabela 29. Analiza SWOT dla sytuacji społecznej w gminie Żarnów	55

Spis wykresów

Wykres 1. Dynamika zmian liczby ludności w gminie Żarnów na przestrzeni lat 2016-2020 (Źródło: GUS)	17
Wykres 2. Zmiany liczby ludności według ekonomicznych grup wieku w gminie Żarnów na przestrzeni lat 2016-2020 (dane GUS)	18
Wykres 3. Liczba mieszkań na terenie gminy Żarnów w latach 2016-2019 (dane GUS)	19
Wykres 4. Liczba bezrobotnych w gminie Żarnów w latach 2016-2020 (PUP Opoczno)	25
Wykres 5. Liczba rodzin według rodzajów przyznanych świadczeń z GOPS w Żarnowie w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)	30
Wykres 6. Tendencja liczby osób korzystających z pomocy GOPS w Żarnowie w latach 2016-2020 (GOPS w Żarnowie)	30
Wykres 7. Główne powody przyznania pomocy społecznej przez GOPS w Żarnowie (liczba rodzin) w latach 2016-2020	32